

KURATORIUM OŚWIATY W LUBLINIE

LUBELSKIE SAMORZĄDOWE CENTRUM DOSKONALENIA NAUCZYCIELI

CZĘŚĆ II
Zakresy wymagań na poszczególnych
etapach konkursów przedmiotowych dla uczniów
szkół podstawowych
województwa lubelskiego
organizowanych przez Lubelskiego
Kuratora Oświaty
w roku szkolnym 2026/2027

Lublin 2026

1. KONKURS POLONISTYCZNY

1.1. Cele edukacyjne

- Poglębianie zainteresowania literaturą polską, tradycją i kulturą narodową oraz ich obecnością w dziedzictwie europejskim i światowym.
- Zachęcanie do doskonalenia umiejętności krytycznego, refleksyjnego i twórczego odbioru dzieł literackich reprezentujących różne rodzaje i gatunki literackie oraz innych tekstów kultury wysokiej i współczesnej kultury popularnej.
- Doskonalenie umiejętności czytania ze zrozumieniem tekstów literackich, popularnonaukowych, publicystycznych, użytkowych z uwzględnieniem pogłębionych poziomów ich recepcji i różnorodnych kontekstów interpretacyjnych.
- Rozwijanie sprawności pisania z dbałością o poprawność redagowanego tekstu w każdym z jego aspektów w zakresie treści, struktury, stylu, języka i zapisu.
- Doskonalenie umiejętności posługiwania się językiem ojczystym jako nośnikiem wartości, a także narzędziem komunikacji w wyrażaniu myśli i uczuć.
- Promowanie szerokich zainteresowań humanistycznych, kreatywności i uzdolnień młodzieży.

1.2. Zakres wymaganej wiedzy i umiejętności uczniów

Podstawa programowa z języka polskiego dla II etapu edukacyjnego: klasy IV – VIII - rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 356 z późn. zm.).

Na wszystkich trzech etapach konkursu obowiązuje Podstawa programowa przedmiotu język polski dla II etapu edukacyjnego: klasy IV – VIII - rozporządzenie MEN z 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2017, poz. 356 z późn. zm.) ze zmianami z 2024 roku we wskazanych w niej zakresach treści nauczania (wymagania szczegółowe), do których należą:

- kształcenie literackie i kulturowe;
- kształcenie językowe;
- tworzenie wypowiedzi;
- samokształcenie, w tym lektura własna uczestnika wynikająca z jego zainteresowań literackich.

Etap I (czas pracy: 60 minut, liczba punktów: 40)

1) Znajomość treści i problematyki lektur obowiązkowych z zakresu **liryki, dramatu i epiki** wskazanych w Podstawie programowej (**klasy IV – VIII**) z uwzględnieniem **ich kontekstu historycznego w zakresie epok literackich**.

2) Analizowanie, interpretowanie i komentowanie (w tym wyrażanie i uzasadnianie swego stanowiska, opinii, poglądu) **źróźnicowanych tekstów kultury literackich i nieliterackich (na przykład artykułów, cytatów, aforyzmów)** na poziomie znaczeń niedosłownych, metaforycznych, symbolicznych z uwzględnieniem kontekstów (**w tym odwołań do wartości**)

wskazanych w Podstawie programowej oraz wymienionych w niej pojęć teoretycznoliterackich, **w tym motywów literackich, występujących w poznanych lekturach obowiązkowych.**

3) Funkcjonalne wykorzystanie wiadomości i umiejętności z zakresu różnych działów nauki o języku (**frazeologii, słowotwórstwa, fleksji, składni, stylistyki, retoryki**) w zakresie prezentowanych kompetencji językowo - komunikacyjnych.

4) Redagowanie tekstów użytkowych i dłuższych form gatunkowych (na przykład opisu przeżyć wewnętrznych, wywiadu z bohaterem literackim, tekstu reklamowego, głosu w dyskusji) w oparciu o poznaną lekturę oraz własne zainteresowania humanistyczne i doświadczenia czytelnicze.

5) Wysokie umiejętności w posługiwaniu się poprawnym w zakresie ortografii i interpunkcji, bogatym i zróżnicowanym stylistycznie językiem ojczystym dostosowanym do sytuacji komunikacyjnej.

Etap II (czas pracy: 90 minut, liczba punktów: 40)

1) Obowiązuje podstawa programowa (**klasy IV-VIII**) ze szczególnym uwzględnieniem utworów epickich, gatunków synkretycznych oraz utworów reprezentujących różne gatunki dramatu, w tym:

- Antoine de Saint - Exupéry - Mały Książę;
- Aleksander Fredro - Zemsta;
- Adam Mickiewicz – Świtezianka;
- Sławomir Mrożek - Artysta;
- Juliusz Słowacki - Balladyna;
- aforyzmy Stanisława Jerzego Leca, Jana Sztaudyngera.

2) Funkcjonalne wykorzystanie w analizie oraz interpretacji tekstów literackich, publicystycznych, retorycznych wiadomości i umiejętności z zakresu wszystkich działów nauki o języku wskazanych w Podstawie programowej oraz podanych treści i umiejętności wykraczających poza Podstawę programową.

3) Redagowanie tekstów użytkowych i dłuższych form gatunkowych o charakterze argumentacyjnym, retorycznym w oparciu o poznaną lekturę oraz własne doświadczenia czytelnicze, inspirowane zainteresowaniami humanistycznymi **pogłębionymi znajomością dowolnie wybranych utworów z lektury uzupełniającej.**

4) Wysokie umiejętności w posługiwaniu się poprawnym w zakresie ortografii i interpunkcji, bogatym i zróżnicowanym stylistycznie językiem ojczystym dostosowanym do sytuacji komunikacyjnej.

Etap III (czas pracy: 90 minut, liczba punktów: 40)

1) Obowiązuje Podstawa programowa (**klasy IV- VIII**) z uwzględnieniem wszystkich lektur obowiązkowych i innych przykładów twórczości literackiej wskazanych w Podstawie programowej pisarzy i poetów oraz podanych niżej utworów poznanych przez uczniów, w tym:

- Aleksander Kamiński - Kamienie na szaniec;
- Adam Mickiewicz - Dziady cz. II;
- Adam Mickiewicz - Pan Tadeusz (księgi: I, II, IV, X, XI, XII);
- Henryk Sienkiewicz - Quo vadis (utwór poznany w całości);
- wybrane utwory (liryczne i epickie) następujących twórców:
Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Mirona Białoszewskiego, Zbigniewa Herberta, Anny Kamieńskiej, Czesława Miłosza, Tadeusza Różewicza, Wisławy Szymborskiej, Kazimierza Wierzyńskiego, Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, a także pieśni patriotyczne wskazane w Podstawie programowej.

2) Funkcjonalne wykorzystanie wiadomości i umiejętności z zakresu teorii literatury

i wszystkich działów nauki o języku wskazanych w Podstawie programowej oraz podanych treści i umiejętności wykraczających poza Podstawę programową w analizie oraz interpretacji tekstów literackich, publicystycznych, retorycznych.

3) Redagowanie tekstów użytkowych i zróżnicowanych form gatunkowych z wykorzystaniem różnych kontekstów interpretacyjnych w oparciu o poznaną lekturę oraz własne doświadczenia czytelnicze, inspirowane zainteresowaniami humanistycznymi **pogłębionymi znajomością dowolnie wybranych utworów z lektury uzupełniającej.**

4) Wysokie umiejętności w posługiwaniu się poprawnym w zakresie ortografii i interpunkcji, bogatym i zróżnicowanym stylistycznie językiem ojczystym dostosowanym do sytuacji komunikacyjnej.

Treści i umiejętności wykraczające poza podstawę programową obowiązujące na II i III etapie konkursu:

a) analiza i interpretacja różnych tekstów kultury:

- odczytywanie (rozumienie) dzieł literackich z różnych epok i konwencji artystycznych (zwłaszcza tradycji biblijnej i antycznej jako źródeł kultury europejskiej, a także kręgu kultury rycersko-dworskiej, humanistycznej, patriotycznej, społecznikowskiej, regionalnej) ze szczególnym uwzględnieniem zróżnicowanych kontekstów: biograficznego, kulturowego, historycznego, filozoficznego, religijnego, społecznego, regionalnego;
- rozpoznawanie treści, interpretowanie i reinterretowanie znanych mitów, motywów i symboli obecnych w różnych tekstach kultury (wysokiej, popularnej, masowej);
- posługiwanie się ze zrozumieniem pojęciami z teorii literatury i wiedzy o kulturze wskazanymi w Podstawie programowej oraz wymienionymi poniżej pojęciami: geneza, topos, symbol, motyw, parabola, wiersz wolny, biały, sylabiczny, przerzutnia, sonet, satyra, stylizacja językowa, groteska i jej cechy, konwencja i jej językowe wyznaczniki, gatunki publicystyczne (dziennikarskie), teatralne i filmowe;
- rozpoznawanie i określanie funkcji w utworze wskazanych w Podstawie programowej środków stylistycznych, a także: paradoksu, antytezy, peryfrazy, oksymoronu, hiperboli, eponimu, eufemizmu, paralelizmu składniowego;
- znajomość struktur wersyfikacyjnych utworów lirycznych (typ wiersza, rodzaje rymów, refren, rytm);
- określanie funkcji różnych elementów wersyfikacji i struktury utworu (na przykład tytułu, podtytułu, motta).

b) kształcenie językowe:

- temat fleksyjny, końcówka fleksyjna, tematy oboczne, oboczności, e ruchome;
- rozpoznawanie typów podmiotów, orzeczeń i okoliczników;
- rozpoznawanie i określanie typów wyrazów złożonych, zapożyczeń, wyrazów, wyrażeń oraz zwrotów językowych charakterystycznych dla współczesnej polszczyzny potocznej, w tym *mody językowej*;
- podział neologizmów i określanie ich funkcji w różnych tekstach kultury;
- rozpoznawanie i konstruowanie różnych typów zdań złożonych współrzędnie (łącznie, rozłączne, przeciwstawne, wynikowe) oraz zdań złożonych podrzędnie (z podrzędnym podmiotowym, orzecznikowym, przydawkowym, dopełnieniowym i okolicznikowym - czasu, miejsca, celu, sposobu, przyczyny, warunku, przyzwolenia);
- sporządzanie wykresów graficznych (interpretacji graficznych) wypowiedzi (zdań) wielokrotnie złożonych;
- dokonywanie analizy składniowej wypowiedzi (zdań) wielokrotnie złożonych;
- dostrzeganie funkcji znaków interpunkcyjnych (na przykład myślnika, wielokropka, nawiasu, cudzysłowu) w tekście;

- rozpoznawanie różnych typów błędów językowych (błędy leksykalne, frazeologiczne, fleksyjne, składniowe) oraz ich korekta;
- rozpoznawanie językowych cech wypowiedzi w funkcji informacyjnej (informatywnej), ekspresywnej, impresywnej, fatycznej;
- określanie cech fonetycznych głosek (spółgłosek i samogłosek), poprawne stosowanie zasad akcentowania w języku polskim;
- etykieta językowa, netykieta.

c) tworzenie własnego tekstu:

- rozpoznawanie i redagowanie wypowiedzi w funkcji informacyjnej (informatywnej), ekspresywnej, impresywnej, fatycznej;
- redagowanie spójnych wypowiedzi poprawnych pod względem merytorycznym, językowo-stylistycznym i ortograficzno-interpunkcyjnym we wszystkich formach gatunkowych wskazanych w Podstawie programowej, a ponadto charakterystyki porównawczej, przemówienia, artykułu publicystycznego, felietonu, reportażu (reportażu literackiego);
- redagowanie tekstów na wskazany temat w tonie żartobliwym, ironicznym lub zawierających elementy groteski; zachowanie wyznaczników językowych wybranej konwencji stylistycznej (artystycznej) w redagowanym tekście.

1.3. Forma zadań

1) W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte i zadania otwarte krótkiej i rozszerzonej odpowiedzi. Ponadto mogą wystąpić zadania typu: prawda-falsz, z luką, na dobieranie.

2) Niektóre zadania zostaną powiązane z lekturą obowiązkową i uzupełniającą wskazaną w Podstawie programowej i zamieszczonymi w arkuszu innymi tekstami literackimi, popularnonaukowymi, publicystycznymi, retorycznymi, medialnymi.

1.4. Literatura dla nauczycieli i uczniów

1) Podręczniki do języka polskiego dopuszczone przez MEN do użytku szkolnego, uwzględniające podstawę programową kształcenia ogólnego w szkole podstawowej.

2) Bańko M., Krajewska M., Słownik wyrazów kłopotliwych, Warszawa 1995.

3) Bańko M., Polszczyzna na co dzień, Warszawa 2013 (rozdz. 2. ABC stylistyki, rozdz. 3. ABC gramatyki, rozdz. 5. ABC grzeczności, rozdz. 6. Zasady komunikacji internetowej, rozdz. 7. Zasady pisowni, rozdz. 8. Zasady interpunkcji, rozdz. 10. Wzory tekstów)

4) Bańko M., Wykłady z polskiej fleksji, Warszawa 2012.

5) Bortnowski S., Jak uczyć poezji, Warszawa 1998.

6) Głowiński M., Okopień-Sławińska A., Sławiński J., Zarys teorii literatury, Warszawa 1991.

7) Głowiński M., Kostkiewiczowa T., Okopień-Sławińska A., Sławiński J., Słownik terminów literackich, Wrocław 1988.

8) Klemensiewicz Z., Podstawowe wiadomości z gramatyki języka polskiego, Warszawa 1970.

9) Kopaliński W., Słownik mitów i tradycji kultury, Warszawa 2007.

10) Müldner-Nieckowski P., Wielki słownik frazeologiczny, Warszawa 2004.

11) Nagajowa M., Sztuka dobrego pisanie i mówienia: poradnik językowy dla młodzieży, Warszawa 2003.

12) Sękowska E., Budowa wyrazów [w:] Nauka o języku dla polonistów, red. S. Dubisz, Warszawa 1996.

13) Podracki J., Dydaktyka składni polskiej, Warszawa 1989.

14) Podracki J., Słownik skrótów i skrótowców, Warszawa 1999.

15) Stypka A., Gramatyka w szkole podstawowej. Ćwiczenia dla kl. 4, 5, 6, Warszawa 2002.

16) Stypka A., Ćwiczenia gramatyczne w klasach IV-VIII, Warszawa 1987.

- 17) Wielki słownik ortograficzny PWN z zasadami pisowni i interpunkcji, pod red. E. Polańskiego, Warszawa 2012.
- 18) Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN, pod red. A. Markowskiego, Warszawa 2012.
- 19) Strona internetowa Rady Języka Polskiego – www.rjp.pan.pl
- 20) <https://culture.pl/pl> (propozycja dla nauczycieli).

W ocenie poprawności rozwiązań w zakresie języka, ortografii, interpunkcji uwzględniana będzie wykładnia podana w wymienionych słownikach.

2. KONKURS JĘZYKA ANGIELSKIEGO

2.1 Cele edukacyjne

- Rozbudzanie wśród uczniów zainteresowania językiem angielskim oraz motywowanie ich do dalszego samodzielnego pogłębiania wiedzy i umiejętności językowych.
- Wzbogacanie wiedzy uczniów o kulturze, historii, literaturze, geografii i sprawach życia codziennego krajów angielskiego obszaru językowego.
- Wspieranie w rozwoju uczniów uzdolnionych językowo.
- Rozwijanie umiejętności praktycznego wykorzystania zdobytej przez uczniów wiedzy.
- Kształtowanie postawy tolerancji w stosunku do przedstawicieli innych narodów i kultur.

2.2 Zakres wymaganej wiedzy i umiejętności uczniów

Uwaga: Na poszczególnych etapach konkursu obowiązuje zasada kumulatywności tzn. na wyższym etapie obowiązują wymagania z etapów poprzednich.

Etap I (czas pracy: 60 minut, liczba punktów: 40)

Treści opisane w podstawie programowej kształcenia ogólnego, w części dotyczącej przedmiotu język obcy nowożytny na II etapie edukacyjnym, podstawa programowa II.2, zgodnie z rozporządzeniem MEN z 28 czerwca 2024 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 737 i 854)

Poszerzenie treści podstawy programowej obejmuje następujące zagadnienia:

- 1) znajomość środków językowych na poziomie B1/B1+
- 2) wiedza z zakresu kultury i realioznawstwa krajów angielskiego obszaru językowego.

Etap II (czas pracy: 90 minut, liczba punktów: 40)

Treści opisane w podstawie programowej kształcenia ogólnego, w części dotyczącej przedmiotu język obcy nowożytny na II etapie edukacyjnym, podstawa programowa II.2, zgodnie z rozporządzeniem MEN z 28 czerwca 2024 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 737 i 854)

Poszerzenie treści podstawy programowej obejmuje następujące zagadnienia:

- 1) znajomość środków językowych na poziomie B1+/B2
- 2) wiedza z zakresu kultury i realioznawstwa krajów angielskiego obszaru językowego.

Etap III (czas pracy: 90 minut, liczba punktów: 40)

Treści opisane w podstawie programowej kształcenia ogólnego, w części dotyczącej

przedmiotu język obcy nowożytny na II etapie edukacyjnym, podstawa programowa II.2, zgodnie z rozporządzeniem MEN z 28 czerwca 2024 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 737 i 854)

Poszerzenie treści podstawy programowej obejmuje następujące zagadnienia:

- 1) znajomość środków językowych na poziomie B2
- 2) wiedza z zakresu kultury i realioznawstwa krajów angielskiego obszaru językowego.

Informacje dodatkowe: uczeń wykazuje się wiedzą o kulturze krajów angielskiego obszaru językowego, np. nazwy państw i stolic, symbole, położenie, sąsiedzi, podział administracyjny, ludność, waluta, języki, szkolnictwo, największe miasta, zabytki, krainy geograficzne, rzeki, góry, jeziora, tradycje, znane miejsca i postacie, przedstawiciele świata kultury, sportu, polityki, techniki, itp., istotne wydarzenia historyczne, zwyczaje świąteczne, specjały kulinarne.

Zakres tematów:

Etap I

- człowiek,
- miejsce zamieszkania,
- edukacja,
- praca (z wyłączeniem aspektu wyboru zawodu),
- życie prywatne (z wyłączeniem aspektów stylu życia i konfliktów),
- żywienie
- zakupy i usługi (z wyłączeniem aspektu środków płatniczych),
- podróżowanie i turystyka,
- kultura (z wyłączeniem aspektu dziedziny kultury),
- sport,
- nauka i technika (z wyłączeniem aspektu odkrycia naukowe),
- świat przyrody
- wiedza o krajach angielskiego obszaru językowego – Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz Irlandia (Republika Irlandii).

Etap II

Obowiązuje zakres tematyczny podany do I etapu oraz dodatkowo:

- zdrowie i żywienie (z wyłączeniem aspektu nawyków żywieniowych),
- wiedza o krajach angielskiego obszaru językowego – Związek Australijski, Nowa Zelandia.

Etap III

Obowiązuje zakres tematyczny podany do I i II etapu oraz dodatkowo:

- czasowniki frazowe i wyrażenia idiomatyczne
- wiedza o krajach angielskiego obszaru językowego – Stany Zjednoczone Ameryki Północnej oraz Kanada.

2.3 Forma zadań

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną prawidłową odpowiedzią, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania otwarte krótkiej odpowiedzi, zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi, zadania typu prawda/fałsz oraz zadania otwarte w postaci wypowiedzi pisemnej (II i III etap).

1. Etap pierwszy

Test gramatyczno -leksykalny z elementami kulturo – i realioznawstwa, funkcje komunikacyjne, zadania sprawdzające rozumienie tekstów pisanych.

2. Etap drugi

Test gramatyczno -leksykalny z elementami kulturo – i realioznawstwa, funkcje komunikacyjne, zadania sprawdzające rozumienie tekstów pisanych, wypowiedź pisemna na podany temat.

3. Etap trzeci

Test gramatyczno -leksykalny z elementami kulturo – i realioznawstwa, funkcje komunikacyjne, zadania sprawdzające rozumienie tekstów pisanych, zadania na rozumienie tekstu słuchanego, wypowiedź pisemna na podany temat.

2.4 Literatura dla nauczycieli i uczniów

1. Podręczniki do nauki języka angielskiego dla uczniów szkoły podstawowej, zatwierdzone przez MEN do użytku szkolnego.
2. Longman Exams Dictionary, Longman
3. Longman Dictionary of English Language and Culture
4. Oxford Wordpower. Słownik angielsko-polski z indeksem polsko-angielskim
5. <https://www.wordhippo.com>
6. Grammar and Vocabulary for First Certificate, Luke Prodromou, Longman
7. Oxford Practice Grammar, John Eastwood, Oxford University Press
8. English Grammar in Context, Michael Vince, Macmillan
9. How English Works, Michael Swan, Catherine Walter, Oxford University Press
10. Gairns R., Redman S. (2011) *Oxford Word Skills. Idioms and Phrasal Verbs. Intermediate*. OUP
11. English Phrasal Verbs in use – intermediate (second edition), Michael McCarthy, Felicity O'Dell, Cambridge
12. Mann M., Taylore-Knowles S. (2013) *Destination B1. Grammar and Vocabulary*. Macmillan;
13. Dooley J., Evans V. (2009) *Grammarway 3 i 4*. Express Publishing
14. English Vocabulary in Use poziom intermediate, upper -intermediate S. Redman, wyd. Cambridge University Press
15. <https://learnenglishteens.britishcouncil.org/topics/culture-customs/term>
16. <https://test-english.com>
17. Oxford Guide to British and American Culture, Oxford University Press
18. Penguin Readers: British Life, Anne Collins, Pearson Longman
19. United Kingdom at a glance, Roman Ociepa, Park Edukacja
20. United States at a glance, Bartłomiej Paszyk, Roman Ociepa, PWN
21. Penguin Readers: American Life, Vicky Shipton, Pearson Longman
12. Customs and Traditions in Britain, Stephen Rabley, Longman
13. American Customs and Traditions, Terry Tomscha, Longman

14. Spotlight on Britain, Oxford University Press
15. An Illustrated History of Britain, David McDowall, Longman
16. An Introduction to the United States of America, Andrzej Diniejko, EGIS
17. <https://www.english-heritage.org.uk>
18. <https://americanenglish.state.gov>
19. <https://www.pearson.com/english/catalogue/english-skills/mygrammarlab.html>
20. <https://learnenglish.britishcouncil.org>
21. <https://kids.nationalgeographic.com>
22. <https://www.kids-world-travel-guide.com>

3.KONKURS JĘZYKA NIEMIECKIEGO

3.1 Cele edukacyjne

- Rozbudzanie wśród uczniów zainteresowania językiem niemieckim oraz motywowanie ich do dalszego samodzielnego pogłębiania wiedzy i umiejętności językowych.
- Wzbogacenie wiedzy uczniów o kulturze, historii, literaturze, geografii i sprawach życia codziennego krajów niemieckiego obszaru językowego.
- Wspieranie w rozwoju uczniów uzdolnionych językowo.
- Rozwijanie umiejętności praktycznego wykorzystania zdobytej przez nich wiedzy.
- Kształtowanie postawy tolerancji wobec przedstawicieli innych narodów i kultur.

3.2 Zakres wymagań wiedzy i umiejętności uczniów

I. Etap I (czas pracy: 60 minut, liczba punktów: 40)

Treści opisane w podstawie programowej kształcenia ogólnego, w części dotyczącej przedmiotu język obcy nowożytny na II etapie edukacyjnym - **podstawa programowa II.2**, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej i w innych typach szkół (Dz. U. 2024 poz. 996)

II. Etap II (czas pracy: 90 minut, liczba punktów: 40)

Treści opisane w podstawie programowej kształcenia ogólnego, w części dotyczącej przedmiotu język obcy nowożytny na II etapie edukacyjnym – **podstawa programowa II.2**, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej i w innych typach szkół (Dz. U. 2024 poz.996)

Poszerzenie treści podstaw programowych obejmuje następujące zagadnienia:

- znajomość środków językowych na poziomie A2, bierna znajomość słownictwa na poziomie B1
- wiedza o krajach niemieckiego obszaru językowego z zakresu tematycznego – Niemcy
- tworzenie prostych wypowiedzi pisemnych.

III. Etap III (czas pracy: 90 minut, liczba punktów: 40)

Treści opisane w podstawie programowej kształcenia ogólnego, w części dotyczącej przedmiotu język obcy nowożytny na II etapie edukacyjnym – **podstawa programowa II.2** zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej i w innych typach szkół (Dz. U. 2024 poz. 996)

Poszerzenie treści podstaw programowych obejmuje następujące zagadnienia:

- znajomość środków językowych na poziomie A2
- znajomość treści leksykalno-gramatyczne na poziomie A2, bierna znajomość słownictwa na poziomie B1
- wiedza o krajach niemieckiego obszaru językowego,
- tworzenie prostych wypowiedzi pisemnych.

Informacje dodatkowe: uczeń wykazuje się wiedzą o kulturze krajów niemieckiego obszaru językowego, np. nazwy państw i stolic, symbole, położenie, sąsiedzi, podział administracyjny, ludność, waluta, języki, szkolnictwo, największe miasta, zabytki, krainy geograficzne, największe rzeki, góry, jeziora, tradycje, znane miejsca i postacie, przedstawiciele świata kultury, sportu, polityki, techniki, itp., istotne wydarzenia historyczne, zwyczaje świąteczne, specjały kulinarne.

Zakres

tematów:

Etap I

- człowiek,
- miejsce zamieszkania,
- edukacja,
- praca,
- życie prywatne,
- żywienie,
- zakupy i usługi,
- podróżowanie i turystyka,
- kultura.
- sport,
- zdrowie,
- świat przyrody
- wiedza o krajach niemieckiego obszaru językowego z zakresu tematycznego: nazwy państw i stolic, symbole, położenie, sąsiedzi, podział administracyjny, ludność, waluta, języki, największe miasta.

Etap II

Obowiązuje zakres tematyczny podany w etapie I oraz dodatkowo:

- życie społeczne,.
- wiedza o krajach niemieckiego obszaru językowego: szkolnictwo, zabytki, krainy geograficzne, największe rzeki, góry, jeziora, tradycje.

Etap III

Obowiązuje zakres tematyczny podany w etapie I i II oraz dodatkowo:

- ogólna wiedza o krajach niemieckiego obszaru językowego obejmująca dodatkowo zakres: znane miejsca i postacie, przedstawiciele świata kultury, sportu, polityki, techniki, itp., istotne wydarzenia historyczne, zwyczaje świąteczne, specjały kulinarne.

3.3. Forma zadań.

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną prawidłową odpowiedzią, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania otwarte krótkiej odpowiedzi: układanie zdań z podanych elementów leksykalnych, tłumaczenie fragmentów zdań na język niemiecki, zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi, zadania typu prawda/fałsz.

1. Etap pierwszy

Test gramatyczno-leksykalny z elementami kulturo- i realioznawstwa, funkcje komunikacyjne, zadania sprawdzające rozumienie tekstu czytanego.

2. Etap drugi

Test gramatyczno-leksykalny z elementami kulturo- i realioznawstwa, funkcje komunikacyjne, zadania sprawdzające rozumienie tekstu czytanego, wypowiedź pisemna na podany temat.

3. Etap trzeci

Test gramatyczno-leksykalny z elementami kulturo- i realioznawstwa, funkcje komunikacyjne, zadania sprawdzające rozumienie tekstu czytanego, zadania na rozumienie tekstu słuchanego, wypowiedź pisemna na podany temat.

3.4. Proponowana literatura dla nauczycieli i uczniów:

1. Słownik UniLex PONS niemiecko-polski, polsko – niemiecki, wyd. LektorKlett wersja książkowa lub elektroniczna
2. Gramatyka niemiecka z ćwiczeniami dla początkujących, Stanisław Bęza, wyd: PWN Szkolne
3. Nowe repetytorium z gramatyki języka niemieckiego, Stanisław Bęza, wyd: PWN Szkolne
4. Grammatik Intensivtrainer A1, Christiane Lemcke, Lutz Rohrmann, wyd: Langenscheidt
5. Grammatik Intensivtrainer A2, Christiane Lemcke, Lutz Rohrmann, wyd: Langenscheidt
6. Wortschatz Intensivtrainer A1, Christiane Lemcke, Lutz Rohrmann, wyd: Langenscheidt
7. Wortschatz Intensivtrainer A2, Christiane Lemcke, Lutz Rohrmann, wyd: Langenscheidt
8. Schreiben Intensivtrainer A1/A2; Elke Burger, wyd; Langenscheidt
9. Trening gimnazjalny, Ewa Wiedeńska, Monika Wilkowska, wyd. Langenscheidt
10. Eine kleine Landeskunde der deutschsprachigen Länder, Stanisław Bęza, Wyd. Szkolne PWN
11. Dreimal Deutsch, Uta Matecki, wyd. LektorKlett
12. Zur Orientierung, Ulrike Gaidosch, Christine Müller, wyd. HueberVerlag
13. Entdeckungsreise D-A-CH, Anna Pilaski, Brigitta Fröhlich, Christiane Bolte-Costabiei, Heinke Behal-Thomsen, wyd. Langenscheidt
14. Landeskunde so interessant!, Elżbieta Kozłowska, wyd. Nowa Era
15. Czasopismo JUMA (roczniki od 1999 – 2007)
16. Czasopismo Deutsch Aktuell, www.colorfulmedia.pl
17. Czasopismo Deutsch Perfekt, www.deutsch-perfekt.com
18. <http://www.dw.de/deutsch-lernen/s-2055>
19. <http://www.goethe.de/ins/pl/lp/lrn/deindex.htm>
20. M. Kozubska, E. Krawczyk – „Der, die, das – Gramatyka niemiecka w ćwiczeniach dla szkoły podstawowej”, Wydawnictwo Szkolne PWN
21. Podręczniki do nauki języka niemieckiego dla uczniów szkoły podstawowej zatwierdzone przez MEN do użytku szkolnego.

4. KONKURS JĘZYKA HISZPAŃSKIEGO

4.1. Cele edukacyjne

- Rozbudzanie wśród uczniów zainteresowania językiem hiszpańskim oraz motywowanie ich do dalszego samodzielnego pogłębiania wiedzy i umiejętności językowych.
- Wzbogacenie wiedzy uczniów o kulturze, historii, literaturze, geografii i sprawach życia codziennego krajów hiszpańskiego obszaru językowego.
- Wspieranie w rozwoju uczniów uzdolnionych językowo.
- Rozwijanie umiejętności praktycznego wykorzystania zdobytej przez nich wiedzy.
- Kształtowanie postawy tolerancji w stosunku do przedstawicieli innych narodów i kultur.

4.2. Zakres wymaganej wiedzy i umiejętności uczniów

Obowiązuje Podstawa programowa z języka hiszpańskiego dla II etapu edukacyjnego: klasy IV – VIII - rozporządzenie MEN z 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2017, poz. 356 z późn. zm.).

Informacje dodatkowe: uczeń wykazuje się wiedzą o kulturze krajów hiszpańskiego obszaru językowego, np. nazwy państw i stolic, symbole, tradycje, znane miejsca i postaci, istotne wydarzenia historyczne, zabytki.

Na wyższym etapie obowiązują wymagania z poprzednich etapów.

Etap I (czas pracy: 60 minut, liczba punktów: 40)

1. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1. człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, zainteresowania);
2. miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu);
3. edukacja (np. szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne);
4. praca (np. popularne zawody, miejsce pracy);
5. życie prywatne (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego);
6. żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki);
7. zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie, środki płatnicze);
8. podróżowanie i turystyka (np. środki transportu, orientacja w terenie);
9. kultura (np. tradycje i zwyczaje);
10. sport (np. dyscypliny sportu, uprawianie sportu);
11. zdrowie (np. samopoczucie, choroby, ich objawy);
12. świat przyrody (np. pogoda, pory roku, rośliny i zwierzęta).

2. Uczeń rozumie bardzo proste wypowiedzi pisemne (np. listy, e-maile, SMS-y, kartki pocztowe, napisy, ulotki, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, historyjki obrazkowe z tekstem, teksty narracyjne, wpisy na forach i blogach):

1. określa główną myśl tekstu;
2. określa intencje nadawcy/autora tekstu;
3. określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę);

4. znajduje w tekście określone informacje;
5. rozróżnia formalny i nieformalny styl tekstu.

3. Uczeń tworzy bardzo krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne (np. notatkę, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, wiadomość, SMS, pocztówkę):

1. opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i zjawiska;
2. opowiada o czynnościach z teraźniejszości;
3. przedstawia plany na bliską przyszłość;
4. przedstawia upodobania;
5. wyraża swoje opinie;
6. wyraża uczucia i emocje.

4. Uczeń reaguje w formie bardzo prostego tekstu pisanego (np. wiadomość, SMS, e-mail, wpis na czacie) w typowych sytuacjach:

1. przedstawia siebie i inne osoby;
2. nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę (np. podczas rozmowy na czacie);
3. uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia (np. wypełnia formularz/ankietę);
4. wyraża swoje opinie, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami;
5. wyraża swoje upodobania, pyta o upodobania innych osób;
6. zaprasza i odpowiada na zaproszenie;
7. proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje;
8. pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia;
9. wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby;
10. wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek);
11. stosuje zwroty i formy grzecznościowe.

5. Uczeń posiada:

1. podstawową wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się językiem hiszpańskim, oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego;
2. świadomość związku między kulturą własną i obcą oraz wrażliwość międzykulturową.

Etap II (czas pracy: 90 minut, liczba punktów: 40)

1. Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1. człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania);
2. miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe);
3. edukacja (np. szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, życie szkoły);
4. praca (np. popularne zawody, miejsce pracy);
5. życie prywatne (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, urodziny);
6. żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki, lokale gastronomiczne);
7. zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie);
8. podróżowanie i turystyka (np. środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, hotel);

9. kultura (np. uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje);
10. zdrowie (np. samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie);
11. świat przyrody (np. pogoda, pory roku, rośliny i zwierzęta).

2. Uczeń rozumie bardzo proste wypowiedzi pisemne (np. listy, e-maile, SMS-y, kartki pocztowe, napisy, ulotki, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, historyjki obrazkowe z tekstem, teksty narracyjne, wpisy na forach i blogach):

1. określa główną myśl tekstu;
2. określa intencje nadawcy/autora tekstu;
3. określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę);
4. znajduje w tekście określone informacje;
5. rozróżnia formalny i nieformalny styl tekstu.

3. Uczeń tworzy bardzo krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne (np. notatkę, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, wiadomość, SMS, pocztówkę, e-mail, wpis na blogu):

1. opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i zjawiska;
2. opowiada o czynnościach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości;
3. przedstawia intencje i plany na przyszłość;
4. przedstawia upodobania;
5. wyraża swoje opinie;
6. wyraża uczucia i emocje.

4. Uczeń reaguje w formie bardzo prostego tekstu pisanego (np. wiadomość, SMS, e-mail, wpis na czacie/forum) w typowych sytuacjach:

1. przedstawia siebie i inne osoby;
2. nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę (np. podczas rozmowy na czacie);
3. uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia (np. wypełnia formularz/ankietę);
4. wyraża swoje opinie, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami;
5. wyraża swoje upodobania, pyta o upodobania innych osób;
6. zaprasza i odpowiada na zaproszenie;
7. proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje;
8. pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia;
9. wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby;
10. wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek);
11. stosuje zwroty i formy grzecznościowe.

5. Uczeń posiada:

1. podstawową wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się językiem hiszpańskim oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego;
2. świadomość związku między kulturą własną i obcą oraz wrażliwość międzykulturową.

Etap III (czas pracy: 90 minut, liczba punktów: 40)

1. Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1. człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania);
2. miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe);

3. edukacja (np. szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, życie szkoły);
4. praca (np. popularne zawody, miejsce pracy);
5. życie prywatne (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, urodziny, święta);
6. żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki, lokale gastronomiczne);
7. zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie, środki płatnicze, korzystanie z usług);
8. podróżowanie i turystyka (np. środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, hotel, wycieczki);
9. kultura (np. uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje);
10. sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, obiekty sportowe, uprawianie sportu);
11. zdrowie (np. samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie);
12. świat przyrody (np. pogoda, pory roku, rośliny i zwierzęta, krajobraz).

2. Uczeń rozumie bardzo proste wypowiedzi pisemne (np. listy, e-maile, SMS-y, kartki pocztowe, napisy, ulotki, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, historyjki obrazkowe z tekstem, teksty narracyjne, wpisy na forach i blogach):

1. określa główną myśl tekstu;
2. określa intencje nadawcy/autora tekstu;
3. określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę);
4. znajduje w tekście określone informacje;
5. rozróżnia formalny i nieformalny styl tekstu.

3. Uczeń tworzy bardzo krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne (np. notatkę, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, wiadomość, SMS, pocztówkę, e-mail, historyjkę, wpis na blogu):

1. opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i zjawiska;
2. opowiada o czynnościach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości;
3. przedstawia intencje i plany na przyszłość;
4. przedstawia upodobania;
5. wyraża swoje opinie;
6. wyraża uczucia i emocje.

4. Uczeń reaguje w formie bardzo prostego tekstu pisanego (np. wiadomość, SMS, e-mail, wpis na czacie/forum) w typowych sytuacjach:

1. przedstawia siebie i inne osoby;
2. nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę (np. podczas rozmowy na czacie);
3. uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia (np. wypełnia formularz/ankietę);
4. wyraża swoje opinie, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami;
5. wyraża swoje upodobania, intencje i pragnienia, pyta o upodobania, intencje i pragnienia innych osób;
6. składa życzenia, odpowiada na życzenia;
7. zaprasza i odpowiada na zaproszenie;
8. proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje;
9. opowiada o swoich doświadczeniach;
10. pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia;
11. wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby;
12. wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek);
13. stosuje zwroty i formy grzecznościowe.

5. Uczeń posiada:

1. podstawową wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się językiem hiszpańskim oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego;
2. świadomość związku między kulturą własną i obcą oraz wrażliwość międzykulturową.

4.3. Forma zadań

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną prawidłową odpowiedzią, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania otwarte krótkiej odpowiedzi, zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi, zadania typu prawda/fałsz.

1. Etap pierwszy - test gramatyczno-leksykalny z elementami kultury, funkcje komunikacyjne, zadania sprawdzające rozumienie tekstu czytanego.
2. Etap drugi - test gramatyczno-leksykalny z elementami kulturo- i realioznawstwa Hiszpanii oraz Ekwadoru, funkcje komunikacyjne, zadania sprawdzające rozumienie tekstu czytanego, wypowiedź pisemna na podany temat.
3. Etap trzeci - test gramatyczno-leksykalny z elementami kulturo- i realioznawstwa Hiszpanii oraz Ekwadoru, funkcje komunikacyjne, zadania sprawdzające rozumienie tekstu czytanego, zadania na rozumienie tekstu słuchanego, wypowiedź pisemna na podany temat.

4.4. Literatura dla nauczycieli i uczniów

- 1) Podręczniki do języka hiszpańskiego dopuszczone przez MEN do użytku szkolnego, uwzględniające podstawę programową kształcenia ogólnego w szkole podstawowej.
- 2) Diccionario de la Lengua Española (RAE).
- 3) Nueva gramática de la lengua española, Madrid 2009, RAE.
- 4) R. Alonso Raya, A. Castañeda Castro, i in. Gramática básica del estudiante de español, Difusión, Barcelona 2005.
- 5) F. Castro, Uso de la gramática española (elemental), Edelsa, Madrid 2006.
- 7) A. Encinar, Uso interactivo del vocabulario A1, Edelsa, Madrid 2003.
- 9) A. G. Hermoso, C. R. Duenas, A. C. Velez, Gramatyka języka hiszpańskiego en Uso, polska adaptacja: Koszarska M., Edelsa/Nowela, Madrid 2008.
- 10) C. Moreno, C. Hernández, C. Miki Kondo., Gramática. Elemental A1-A2, Anaya, Madrid 2007.
- 13) <http://www.elcastellano.org/>
- 16) <http://www.wordreference.com/>
- 17) todoELE | Portada
- 18) DELE Ahora • Vocabulario, gramática y actividades de español online
- 19) Cultura española: arte, deporte, gastronomía, costumbres - TANDEM (tandemmadrid.com)
- 20) <https://ahoraeg.com/listas/curiosidades-de-ecuador/>
- 21) <https://www.mochileandoporelmundo.com/curiosidades-de-ecuador/>
- 22) <https://www.exoticca.com/mx/america/america-del-sur/ecuador/gastronomia>

5. KONKURS HISTORYCZNY

5.1. Cele edukacyjne

- Rozbudzenie zainteresowania wydarzeniami z dziejów Polski i świata.
- Rozwijanie indywidualnych uzdolnień uczniów.
- Kształtowanie postaw patriotycznych i obywatelskich.
- Rozwijanie umiejętności posługiwania się ze zrozumieniem pojęciami historycznymi.
- Kształcenie postawy szacunku wobec tradycji i przeszłości.
- Uświadomienie roli i znaczenia związków przyczynowo-skutkowych w historii ludzkości.
- Rozwijanie zainteresowania przeszłością, która pomaga w lepszym zrozumieniu relacji międzynarodowych we współczesnym świecie.

5.2. Zakres wymaganej wiedzy i umiejętności uczniów

Wymagania ogólne:

1. Chronologia historyczna.
 - a) Odróżnianie przeszłości, teraźniejszości i przyszłości.
 - b) Posługiwanie się podstawowymi określeniami czasu historycznego: epoka, okres p.n.e. oraz n.e., tysiąclecie, wiek, rok.
 - c) Obliczanie upływu czasu między wydarzeniami historycznymi.
 - d) Umieszczanie procesów, zjawisk i faktów historycznych w czasie oraz porządkowanie ich i ustalanie związków przyczynowo-skutkowych.
 - e) Dostrzeganie zmiany w życiu politycznym i społecznym oraz ciągłości w rozwoju kulturowym.
2. Analiza i interpretacja historyczna.
 - a) Krytyczne analizowanie informacji uzyskanych z różnych typów źródeł (w tym kartograficznych), próba wyciągania z nich wniosków.
 - b) Lokalizacja w przestrzeni procesów, zjawisk i faktów historycznych przy wykorzystaniu map i planów w różnych skalach.
 - c) Rozróżnianie w narracji historycznej warstwy informacyjnej, wyjaśniającej i oceniającej.
 - d) Objąsanie związków przyczynowo-skutkowych, analizowanie zjawisk i procesów historycznych.
 - e) Dostrzeganie potrzeby poznawania przeszłości dla rozumienia procesów zachodzących we współczesności.
3. Tworzenie narracji historycznej.
 - a) Konstruowanie ciągów narracyjnych przy wykorzystaniu zdobytych informacji źródłowych.
 - b) Posługiwanie się pojęciami historycznymi i wyjaśnianie ich znaczenia.
 - c) Przedstawianie argumentów uzasadniających własne stanowisko w odniesieniu do procesów i postaci historycznych.
 - d) Tworzenie krótkich i dłuższych wypowiedzi.

Etap I (czas pracy: 60 minut, liczba punktów: 40)

Obowiązuje *Podstawa programowa przedmiotu historia* – rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu

umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2024r. poz.996).

Treści obowiązujące w I etapie to treści klas IV – V - kończą się na rozdziale Polska w XIV i XV wieku.

Etap II (czas pracy: 90 minut, liczba punktów: 40)

1) Obowiązuje *Podstawa programowa przedmiotu historia* – rozporządzenie Ministra Edukacji z 28 czerwca 2024 r. – cytowane wyżej (Dz.U. z 2024, poz. 996).

2) Treści wykraczające poza podstawę programową: wiedza dotycząca dziejów Polski w obrazach, malarstwie, poezji oraz zabytków architektury regionalnej Lubelszczyzny.

3) Treści obowiązujące na II etapie konkursu od czasów prehistorycznych do upadku powstania listopadowego włącznie (1831 rok) oraz z historii powszechnej do postanowień kongresu wiedeńskiego (1815 rok).

Etap III (czas pracy: 90 minut, liczba punktów: 40)

1) Obowiązuje *Podstawa programowa przedmiotu historia* – rozporządzenie Ministra Edukacji z 28 czerwca 2024 r. – cytowane wyżej (Dz.U. z 2024, poz. 996).

2) Treści wykraczające poza podstawę programową: wiedza dotycząca dziejów Polski w obrazach, malarstwie, poezji oraz zabytków architektury regionalnej Lubelszczyzny.

Zakres merytoryczny konkursu

Wymagania szczegółowe:

Zakres merytoryczny konkursu jest zgodny z wymaganiami szczegółowymi podstawy programowej. Na każdym z etapów pojawiały się będą również polecenia związane z ważnymi rocznicami narodowymi, adekwatnie do zakresu chronologicznego.

Poszczególne treści będą wprowadzane sukcesywnie na kolejnych etapach, zgodnie z poniższymi zapisami.

Etap I (szkolny)

Cywilizacje starożytne.

Bizancjum i świat islamu.

Średniowieczna Europa.

Społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy.

Polska w okresie wczesnopiastowskim.

Polska w okresie rozbicia dzielnicowego.

Polska w XIV i XV wieku.

Etap II (rejonowy)

Cywilizacje starożytne.

Bizancjum i świat islamu.

Średniowieczna Europa.

Społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy.

Polska w okresie wczesnopiastowskim.

Polska w okresie rozbicia dzielnicowego.

Polska w XIV i XV wieku.
Wielkie odkrycia geograficzne.
„Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim.
Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów.
Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII wieku.
Europa w XVII i XVIII wieku.
Rzeczpospolita Obojga Narodów w I połowie XVIII wieku.
Powstanie Stanów Zjednoczonych.
Wielka rewolucja we Francji.
Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej.
Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII wieku.
Epoka napoleońska.
Kongres wiedeński.
Ziemie polskie w latach 1815–1831.

Etap III (województki)

Cywilizacje starożytne.
Bizancjum i świat islamu.
Średniowieczna Europa.
Społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy.
Polska w okresie wczesnopiastowskim.
Polska w okresie rozbicia dzielnicowego.
Polska w XIV i XV wieku.
Wielkie odkrycia geograficzne.
„Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim.
Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów.
Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII wieku.
Europa w XVII i XVIII wieku.
Rzeczpospolita Obojga Narodów w I połowie XVIII wieku.
Powstanie Stanów Zjednoczonych.
Wielka rewolucja we Francji.
Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej.
Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII wieku.
Epoka napoleońska.
Kongres wiedeński.
Ziemie polskie w latach 1815–1831.
Europa po kongresie wiedeńskim.
Ziemie polskie w latach 1831–1848.
Powstanie styczniowe.
Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX wieku.
Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX wieku.
I wojna światowa.
Sprawa polska w czasie I wojny światowej.
Europa i świat po I wojnie światowej.
Odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej.
II Rzeczpospolita w latach 1921–1939.
Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej.
Droga do wojny.
Wojna obronna Polski we wrześniu 1939 r. Agresja Niemiec (1 września) i Związku Sowieckiego (17 września).
II wojna światowa i jej etapy.

Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką.
Sprawa polska w czasie II wojny światowej.
Świat po II wojnie światowej.
Początki komunizmu w Polsce.
Stalinizm w Polsce i jego skutki.
Polska w latach 1957–1981.
Dekada 1981–1989.
Narodziny III Rzeczypospolitej.
Miejsce Polski w świecie współczesnym.

5.3. Forma zadań

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną prawidłową odpowiedzią, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania typu prawda/fałsz, zadania otwarte krótkiej odpowiedzi. Pytania wzbogacone będą materiałem ikonograficznym (np. drzewa genealogiczne, szkice, fotografie, obrazy, symbole, herby, elementy architektury, odznaczenia, karykatury itp.), kartograficznym (np. mapy, plany), statystycznym (np. tabelki, wykresy, diagramy, itp.) i różnorodnymi tekstami źródłowymi.

5.4. Literatura dla nauczycieli i uczniów

1. Podręczniki do historii dopuszczone przez MEN do użytku szkolnego, uwzględniające podstawę programową kształcenia ogólnego w szkole podstawowej.
2. *Atlas historyczny. Szkoła podstawowa. Klasa 5-8, praca zbiorowa*, wyd. Demart, 2020.
3. *Dzieje Lubelszczyzny 1918-1939*, red. J. Dudek, M. Kruszyński., T. Osiński, A. Skura., wyd. IPN Lublin 2020.
4. *Friszke A., Encyklopedia Szkolna. Historia*, wyd. WSiP 2004.
5. *Historia Polski. Atlas ilustrowany*, wyd. Demart, Warszawa 2014.
6. *Poczet władców Polski*, wyd. Kluszczyński, Kraków 2012.
7. *Poczet królów i książąt polskich*, red. A. Garlicki, Warszawa 1998.
8. *Polaków dzieje malowane*, red. E. Olczak, wyd. Demart, Warszawa 2008.
9. *Turski S., Lubelszczyzna. Najciekawsze zabytki architektury*, wyd. Pro - info 2007.

Teksty źródłowe

1. *Wiek V –XV w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S. B. Lenard., Warszawa 2003.
2. *Wiek XVI –XVIII w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 2003.
3. *Wiek XIX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk S.B. Lenard, Warszawa 2003.
4. *Historia w tekstach źródłowych*, oprac. T. Maresz, K. Juszczyk, tom 1-3 Toruń 1994.
5. *Źródła i materiały do nauczania historii*, red. S. Sierpowski, Warszawa 1998.

Strony internetowe

Historia polskich symboli narodowych:

<https://ipn.gov.pl/download/1/419844/WystawasymbolenarodoweA3S.pdf>

Lekcje w formie multimedialnej (Zintegrowana Platforma Edukacyjna):

<https://zpe.gov.pl/szukaj?query=&stage=E2&subject=Historia+Szko%C5%82a+podstawowa>

+4-8

Poczet władców Polski i ważnych wydarzeń historycznych na podstawie:

<http://www.pinakoteka.zascianek.pl/Matejko/Index.htm>

6. KONKURS MATEMATYCZNY

6.1. Cele edukacyjne

- Rozwijanie zainteresowań oraz uzdolnień matematycznych uczniów.
- Kształtowanie umiejętności logicznego myślenia, rozumowania i wnioskowania.
- Rozwijanie umiejętności twórczego rozwiązywania nietypowych problemów matematycznych.
- Rozbudzanie ciekawości poznawczej uczniów, wdrażanie ich do samodzielnej pracy nad rozwijaniem swoich umiejętności matematycznych.
- Kształtowanie wytrwałości, pracowitości i systematyczności w realizacji zamierzonych celów.
- Pogłębianie poczucia własnej wartości oraz podnoszenie odporności na stres.

6.2. Zakres wymaganej wiedzy i umiejętności uczniów

Obowiązuje Podstawa programowa przedmiotu matematyka - rozporządzenie MEN z 28 czerwca 2024 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 2024 r. poz. 996).

Wymagania ogólne na wszystkich etapach konkursu

Na wszystkich etapach konkursu uczestnicy powinni wykazać się umiejętnościami w zakresie:

- sprawnego wykonywania obliczeń oraz stosowania tej umiejętności w sytuacjach praktycznych;
- weryfikowania i interpretowania otrzymanych wyników oraz oceny sensowności rozwiązania;
- odczytywania, interpretowania oraz przedstawiania danych w różnej formie;
- używania języka matematycznego do opisu rozumowania i uzyskanych wyników;
- interpretowania pojęć matematycznych i operowania obiektami matematycznymi;
- dobierania modelu matematycznego do sytuacji oraz budowania go w różnych kontekstach, także w kontekście praktycznym;
- prowadzenia rozumowania, podawania argumentów uzasadniających poprawność rozumowania;
- stosowania strategii wynikającej z treści zadania, a także tworzenia strategii rozwiązania problemu, w tym w rozwiązaniach wieloetapowych oraz wymagających łączenia wiedzy z różnych działów matematyki.

Etap I (czas pracy: 60 minut, liczba punktów: 40)

Obowiązuje Podstawa programowa przedmiotu matematyka dla II etapu edukacyjnego: klasy IV – VIII - rozporządzenie MEN z 28 czerwca 2024 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 2024 r. poz. 996) - **wymagania szczegółowe dla klas IV - VI zawarte w punktach I - XIV oraz wymagania szczegółowe dla klas VII - VIII zawarte w punktach I - VI, VIII, IX.**

Z zakresu klas IV – VI:

- I. Liczby naturalne w dziesiętkowym układzie pozycyjnym
- II. Działania na liczbach naturalnych
- III. Liczby całkowite
- IV. Ułamki zwykłe i dziesiętne
- V. Działania na ułamkach zwykłych i dziesiętnych
- VI. Elementy algebry

- VII. Proste i odcinki
- VIII. Kąty
- IX. Wielokąty, koła i okręgi
- X. Bryły
- XI. Obliczenia w geometrii
- XII. Obliczenia praktyczne
- XIII. Elementy statystyki opisowej
- XIV. Zadania tekstowe
- Z zakresu klas VII – VIII:

- I. Potęgi o podstawach wymiernych
- II. Pierwiastki
- III. Tworzenie wyrażeń algebraicznych z jedną i wieloma zmiennymi
- IV. Przekształcanie wyrażeń algebraicznych. Sumy algebraiczne i działania na nich
- V. Obliczenia procentowe
- VI. Równania z jedną niewiadomą
- VIII. Własności figur geometrycznych na płaszczyźnie
- IX. Wielokąty

Etap II (czas pracy: 90 minut, liczba punktów: 40)

Na II etapie konkursu obowiązują:

1. Wymagania szczegółowe dla klas IV-VI zawarte w punktach I-XIV oraz wymagania szczegółowe dla klas VII-VIII zawarte w punktach I-VI, VIII, IX Podstawy programowej przedmiotu matematyka dla II etapu edukacyjnego: klasy IV – VIII - rozporządzenie MEN z 28 czerwca 2024 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 2024 r. poz. 996):

Z zakresu klas IV – VI:

- I. Liczby naturalne w dziesiętkowym układzie pozycyjnym
- II. Działania na liczbach naturalnych
- III. Liczby całkowite
- IV. Ułamki zwykłe i dziesiętne
- V. Działania na ułamkach zwykłych i dziesiętnych
- VI. Elementy algebry
- VII. Proste i odcinki
- VIII. Kąty
- IX. Wielokąty, koła i okręgi
- X. Bryły
- XI. Obliczenia w geometrii
- XII. Obliczenia praktyczne
- XIII. Elementy statystyki opisowej
- XIV. Zadania tekstowe

Z zakresu klas VII – VIII:

- I. Potęgi o podstawach wymiernych
- II. Pierwiastki
- III. Tworzenie wyrażeń algebraicznych z jedną i wieloma zmiennymi
- IV. Przekształcanie wyrażeń algebraicznych. Sumy algebraiczne i działania na nich
- V. Obliczenia procentowe
- VI. Równania z jedną niewiadomą
- VIII. Własności figur geometrycznych na płaszczyźnie
- IX. Wielokąty

2. Wymagania wykraczające poza podstawę programową:

Uczeń:

- zna i stosuje wzory skróconego mnożenia: kwadrat sumy, kwadrat różnicy, różnica kwadratów,
- rozwiązuje układy równań pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi,
- stosuje układy równań pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi do rozwiązywania zadań tekstowych,
- zna i stosuje twierdzenie odwrotne do twierdzenia Pitagorasa.

Etap III (czas pracy: 90 minut, liczba punktów: 40)

Na III etapie konkursu obowiązuje zakres wiedzy i umiejętności I i II etapu konkursu oraz:

1. Wymagania szczegółowe dla klas VII - VIII zawarte w punktach VII, X - XV Podstawy programowej przedmiotu matematyka dla II etapu edukacyjnego: klasy IV – VIII - rozporządzenie MEN z 28 czerwca 2024 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 2024 r. poz. 996):

VII. Proporcjonalność prosta

X. Oś liczbowa. Układ współrzędnych na płaszczyźnie

XI. Geometria przestrzenna

XII. Wprowadzenie do kombinatoryki i rachunku prawdopodobieństwa

XIII. Odczytywanie danych i elementy statystyki opisowej

XIV. Długość okręgu i pole koła

XV. Symetrie

2. Wymagania wykraczające poza podstawę programową:

Uczeń:

- rozwiązuje nierówności pierwszego stopnia z jedną niewiadomą,
- rozwiązuje zadania tekstowe z zastosowaniem nierówności pierwszego stopnia z jedną niewiadomą,
- oblicza pole pierścienia kołowego o danych promieniach lub średnicach obu okręgów tworzących pierścień,
- oblicza długości promieni, długości okręgów i pola kół opisanych i wpisanych w wielokąty foremne (trójkąt równoboczny, kwadrat i sześciokąt foremny),
- oblicza objętości i pola powierzchni brył obrotowych - walca, stożka i kuli, w tym z wykorzystaniem twierdzenia Pitagorasa.

6.3 Forma zadań

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną poprawną odpowiedzią, zadania typu prawda – fałsz, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania otwarte krótkiej odpowiedzi, zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi.

Uwaga!

Na żadnym etapie uczestnicy konkursu nie mogą korzystać z kalkulatora.

6.4. Literatura dla nauczycieli i uczniów

- 1) Podręczniki do matematyki dopuszczone przez MEN do użytku szkolnego, uwzględniające podstawę programową kształcenia ogólnego w szkole podstawowej.
- 2) Bednarek W., Matematyka dla juniorów. Zadania konkursowe, Wydawnictwo Nowik 2020 (2019).

- 3) Bobiński Z., Krause A., Kobus M., Nodzyński P., Liga Zadaniowa. 30 lat konkursu matematycznego, Wydawnictwo Aksjomat 2018.
- 4) Bobiński Z., Nodzyński P., Uscki M., Matematyka bez formuł, Wydawnictwo Aksjomat 2016.
- 5) Bobiński Z., Nodzyński P., Uscki M., Koło matematyczne w szkole podstawowej, Wydawnictwo Aksjomat 2008 (wydanie drugie 2022).
- 6) Dziemidowicz T., Konkurs matematyczny dla uczniów szkoły podstawowej, Wydawnictwo Nowik 2020 (zadania z lat 2004 – 2019).
- 7) Janowicz J., Matematyka. Zbiór zadań konkursowych dla klasy 7-8 szkoły podstawowej. Część 1, 2 i 3, Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe 2020 (wydanie drugie).
- 8) Rosół M., Wilińska E., Dróż R., Konkursy matematyczne dla szkoły podstawowej, Wydawnictwo Aksjomat 2017.

7. KONKURS FIZYCZNY

7.1. Cele edukacyjne

- Rozbudzanie i wzmacnianie ciekawości poznawczej uczniów oraz motywowanie do dalszego uczenia się fizyki.
- Kształcenie umiejętności samodzielnego zdobywania, pogłębiania i weryfikowania wiedzy z fizyki.
- Wdrażanie uczniów do posługiwania się wiedzą w zakresie fizyki w rozwiązywaniu zadań problemowych.
- Poszerzanie zakresu rozumienia logicznych powiązań i zależności z fizyki.
- Kształcenie umiejętności krytycznego myślenia i wykorzystania wiedzy dotyczącej fizyki w praktyce.
- Kształcenie umiejętności obserwacji i wyjaśniania przebiegu zjawisk i procesów fizycznych.
- Stosowanie zintegrowanej wiedzy przyrodniczej do formułowania problemów badawczych i hipotez, planowania, przeprowadzania oraz dokumentowania obserwacji i doświadczeń.
- Kształcenie umiejętności analizowania i interpretowania danych uzyskanych w wyniku eksperymentu, opracowania wyników oraz przedstawianie ich w różnorodnej postaci.

7.2. Zakres wymaganej wiedzy i umiejętności uczniów

Obowiązuje *Podstawa programowa przedmiotu fizyka dla II etapu edukacyjnego: klasy IV – VIII* - rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 356 z późn. zm.).

Wymagania ogólne na wszystkich etapach:

Na wszystkich etapach konkursu uczestnicy powinni wykazać się umiejętnościami:

- właściwego stosowania pojęć, praw, zasad, teorii do wyjaśniania zjawisk i procesów fizycznych;
- rozwiązywania problemów z wykorzystaniem praw i zależności fizycznych;
- wyodrębniania zjawiska z kontekstu, nazywania go oraz wskazywania czynników istotnych i nieistotnych dla jego przebiegu;
- odczytywania i interpretowania informacji przedstawionych w różnych formach (tabela, wzór, wykres, tekst), odkrywania prawidłowości w nich występujących;
- planowania i opisywania przebiegu doświadczenia z wyróżnieniem kluczowych kroków i sposobu postępowania oraz przewidywania wyników;
- posługiwania się językiem matematyki w rozwiązywaniu zadań fizycznych;
- posługiwania się pojęciem niepewności pomiarowej; zapisywania wyniku pomiaru wraz z jego jednostką oraz z uwzględnieniem informacji o niepewności;
- przeprowadzania obliczeń i zapisywania wyników zgodnie z zasadami zaokrąglania oraz zachowaniem liczby cyfr znaczących wynikających z dokładności pomiaru lub z danych;
- analizowania wyników i oceny ich sensowności;
- przeliczania wielokrotności i podwielokrotności (mikro-, mili-, centy-, hekto-, kilo-, mega-);

- rozpoznawania zależności rosnącej i malejącej na podstawie danych z tabeli lub na podstawie wykresu;
- rozpoznawania zależności (proporcjonalność prosta i proporcjonalność odwrotna, zależność liniowa i zależność kwadratowa) na podstawie wykresu.

Etap I (czas pracy: 60 minut, liczba punktów: 40)

Obowiązuje *Podstawa programowa przedmiotu fizyka dla II etapu edukacyjnego: klasy IV – VIII*, wraz z wymaganiami fakultatywnymi - rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2024r. poz.996).

Wymagania szczegółowe zawarte w punktach I – V.

Etap II (czas pracy: 90 minut, liczba punktów: 40)

Obowiązuje *Podstawa programowa przedmiotu fizyka dla II etapu edukacyjnego: klasy IV – VIII*, wraz z wymaganiami fakultatywnymi - rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2024r. poz.996).

Wymagania szczegółowe zawarte w punktach I – V oraz wymagania spoza podstawy programowej na etap II opisane poniżej.

Wymagania spoza podstawy programowej na etapie II

Ruch i siły. Uczeń:

- posługuje się pojęciem układu odniesienia i względności ruchu;
- analizuje ruch względem danego układu odniesienia;
- w ruchu prostoliniowym opisuje położenie ciała za pomocą współrzędnej położenia x oraz rysuje i analizuje wykresy $x(t)$;
- potrafi obliczyć wartość prędkości względnej dwóch pojazdów poruszających się wzdłuż tej samej prostej, w tę samą lub przeciwną stronę;
 - posługuje się pojęciem szybkości średniej i oblicza jej wartość;
- oblicza drogę przebytą przez ciało jako pole powierzchni figury zawartej pod wykresem zależności $V(t)$;
- posługuje się pojęciem przemieszczenia (jako wielkości wektorowej) i odróżnia go od drogi, dodaje (wektorowo) przemieszczenia;
- wyznacza zmianę prędkości i przyspieszenie z wykresów zależności prędkości od czasu dla ruchu prostoliniowego jednostajnie zmiennego (przyspieszonego lub opóźnionego);
 - odróżnia wektory od ich wartości;
- potrafi narysować wektor siły równoważącej i wypadkowej sił działających wzdłuż tej samej prostej oraz sił o kierunkach wzajemnie prostopadłych i obliczyć ich wartości;

- stosuje do obliczeń wzory na prędkość i drogę w ruchu jednostajnie przyspieszonym oraz jednostajnie opóźnionym;
- potrafi obliczyć drogi przebyte w dowolnych przedziałach czasu ruchu jednostajnie zmiennego;
- korzysta z zależności pomiędzy drogami przebytymi w kolejnych sekundach ruchu jednostajnie przyspieszonego bez prędkości początkowej;
 - rysuje i analizuje wykresy $V(t)$ oraz $s(t)$ dla ruchów jednostajnie zmiennych;
- korzysta ze wzorów na prędkość i drogę w ruchu jednostajnie zmiennym do opisu spadku swobodnego i rzutu pionowego;
- analizuje (jakościowo i ilościowo) przemiany energii podczas ruchu ciała spadającego swobodnie i ciała rzuconego pionowo do góry lub do dołu;
- posługuje się pojęciem siły sprężystości jako siły, która przy rozciąganiu lub ściskaniu ciała dąży do przywrócenia jego początkowych rozmiarów;
 - odróżnia tarcie kinetyczne od statycznego i potrafi obliczyć ich wartości;
- analizuje (również ilościowo) zmiany energii mechanicznej ciała pod wpływem siły tarcia;
- rysuje i rozkłada na składowe siły działające na ciało umieszczone na równi, oblicza wartości składowych, wykorzystując podobieństwo odpowiednich trójkątów; analizuje ruch ciała zsuwającego się z równi (również z tarcie);

Energia. Uczeń:

- potrafi obliczyć pracę siły, której kierunek jest zgodny albo prostopadły do kierunku przesunięcia;
- wykorzystuje zasadę zachowania energii do opisu zjawisk oraz zasadę zachowania energii mechanicznej do obliczeń.
- analizuje ilościowo zmiany energii wewnętrznej spowodowane wykonaniem pracy i przepływem ciepła;
- wskazuje, że nie następuje przekazywanie energii w postaci ciepła (wymiana ciepła) między ciałami o tej samej temperaturze;
 - posługuje się pojęciem ciepła właściwego wraz z jego jednostką;
 - Oblicza wartość przepływającej energii na sposób ciepła;
 - stosuje do obliczeń zasadę bilansu cieplnego;
 - posługuje się pojęciem ciepła krzepnięcia i skraplania;
 - rysuje i analizuje wykresy $T(t)$, $T(Q)$;
- potrafi wyjaśnić na czym polega rozszerzalność temperaturowa (liniowa i objętościowa) ciał i anomalna rozszerzalność wody.
 - na podstawie analizy pływania ciał wyznacza gęstość cieczy lub ciał stałych;

Etap III (czas pracy: 90 minut, liczba punktów: 40)

Obowiązują wymagania szczegółowe obowiązujące na **etapie II** oraz opisane w **punktach VI - IX w/w podstawy programowej i wymagania na etap III spoza podstawy programowej.**

Wymagania spoza podstawy programowej na etapie III

Elektryczność. Uczeń:

- wyjaśnia zjawisko elektryzowania przez indukcję oraz uziemianie ciał;
- wyjaśnia i przewiduje zachowanie wskazówki elektroskopu w różnych sytuacjach;
- stosuje prawo Coulomba;

- posługuje się pojęciem pola elektrostatycznego, rysuje linie pola centralnego i jednorodnego, zaznacza ich zwrot; analizuje i opisuje jakościowo ruch cząstki naładowanej wzdłuż linii pola elektrostatycznego centralnego i jednorodnego;
- stosuje związek między napięciem elektrycznym i pracą jednorodnego pola elektrostatycznego;
- posługuje się pojęciem pracy i mocy prądu elektrycznego wraz z ich jednostkami; stosuje do obliczeń związki między tymi wielkościami; przelicza energię elektryczną wyrażoną w kilowatogodzinach na dżule i odwrotnie;
- stosuje wzór $R = \rho l / S$ na zależność oporu przewodnika od jego rodzaju, długości i pola przekroju poprzecznego;
 - szeregowo, równoległe i mieszane łączenie odbiorników;
- liczy opór zastępczy obwodu, napięcie na poszczególnych odbiornikach oraz natężenia prądu w poszczególnych gałęziach obwodu.

Magnetyzm. Uczeń:

- posługuje się pojęciem pola magnetycznego;
- rysuje linie pola magnetycznego wytworzonego przez długi prostoliniowy przewodnik z prądem, przewodnik kołowy oraz zwojnicę i zaznacza ich zwrot;
- posługuje się pojęciem siły elektrodynamicznej, stosuje wzór $F = BIl$ dla przypadku prostoliniowego przewodnika prostopadłego do linii pola;
- stosuje regułę lewej dłoni do określania zwrotu siły elektrodynamicznej, zwrotu linii pola magnetycznego lub kierunku prądu;
 - podaje sposoby wzbudzania prądu indukcyjnego;
 - stosuje regułę Lenza;
- tłumaczy zjawisko indukcji elektromagnetycznej oraz jej zastosowanie w budowie elektromagnesu, dzwonka, silnika.

Ruch drgający i fale. Uczeń:

- opisuje (jakościowo) zmiany szybkości, przyspieszenia i wypadkowej sił działających na ciało wykonujące ruch harmoniczny;
- opisuje ruch drgający (drgania) ciała pod wpływem siły sprężystości oraz analizuje jakościowo przemiany energii kinetycznej i energii potencjalnej sprężystości w tym ruchu; wskazuje położenie równowagi;
- stosuje wzór na okres drgań wahadła matematycznego, $T = 2\pi\sqrt{l/g}$
- odróżnia fale poprzeczne od podłużnych i podaje ich przykłady;
 - wymienia cechy wspólne i różnice w rozchodzeniu się fal mechanicznych i elektromagnetycznych;

Optyka. Uczeń:

- posługuje się pojęciem całkowitego wewnętrznego odbicia i kąta granicznego;
- analizuje bieg promieni wychodzących z punktu w różnych kierunkach, a następnie odbitych od zwierciadła płaskiego i od zwierciadeł sferycznych; opisuje skupianie promieni w zwierciadle wklęsłym oraz bieg promieni odbitych od zwierciadła wypukłego; posługuje się pojęciami ogniska i ogniskowej;
- rysuje konstrukcyjnie obrazy wytworzone przez soczewki; rozróżnia obrazy rzeczywiste, pozorne, proste, odwrócone; porównuje wielkość przedmiotu i obrazu;
- stosuje do obliczeń równanie zwierciadła (wklęsłego) i równanie soczewki, potrafi obliczyć ich powiększenie,
- posługuje się pojęciem zdolności skupiającej soczewki, zna jej jednostkę.
- potrafi obliczyć zdolność skupiającą soczewki skupiającej i rozpraszającej.

7.3. Forma zadań

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną prawidłową odpowiedzią, zadania typu prawda – fałsz, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania otwarte krótkiej odpowiedzi, zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi. Na poszczególnych etapach wymagana będzie znajomość przebiegu doświadczeń odpowiadających ich zakresowi merytorycznemu. Zadania na każdym etapie będą zawierać zarówno elementy obliczeniowe, jak i problemowe przeznaczone dla uczniów zainteresowanych fizyką.

Uwaga!

Na każdym etapie uczestnicy konkursu mogą korzystać z przyniesionego przez siebie kalkulatora prostego (kalkulator prosty – jest to kalkulator, który umożliwia wykonywanie tylko dodawania, odejmowania, mnożenia, dzielenia, ewentualnie obliczanie procentów lub pierwiastków kwadratowych z liczb).

7.4. Literatura dla nauczycieli i uczniów

- 1) Podręczniki do fizyki dopuszczone przez MEN do użytku szkolnego, uwzględniające podstawę programową kształcenia ogólnego w szkole podstawowej.
- 2) Braun Marcin, Francuz-Ornat Grażyna, Kulawik Jan, Kulawik Teresa, Kuźniak Elżbieta, Nowotny-Różańska Maria, Zbiór zadań z fizyki dla szkoły podstawowej, Warszawa, Nowa Era, 2017.
- 3) Subieta Romuald, Fizyka. Zbiór zadań. Klasy 7-8. Szkoła Podstawowa, Warszawa, WSiP, 2018.
- 4) Wojciech Kwiatek, Iwo Wroński, Zbiór zadań wielopoziomowych z fizyki. Klasy 7-8. Szkoła podstawowa, Warszawa, WSiP, 2017.
- 5) Braun Marcin, Francuz-Ornat Grażyna, Kulawik Jan, Zbiór zadań z fizyki dla gimnazjum, Warszawa, Nowa Era, 2012.
- 6) Marcin Braun, Grażyna Francuz-Ornat, Jan Kulawik, Kulawik Teresa, Elżbieta Kuźniak, Maria Nowotny-Różańska, seria: To jest fizyka. Reforma 2017, Zbiór zadań do fizyki dla szkoły podstawowej, Warszawa, Nowa Era.
- 7) Kwiatek Wojciech M., Wroński Iwo, Zbiór zadań wielopoziomowych z fizyki dla gimnazjum, Kraków, ZamKor, 2011.
- 8) Brown R. J., 2000 Doświadczeń dla dzieci, Prószyński i S-ka Warszawa 1999.
- 9) Domański J., Domowe zadania doświadczalne z fizyki, Prószyński i S-ka Warszawa 1999.
- 10) Godlewska M., D. Szot-Gawlik, Doświadczenia z fizyki dla uczniów gimnazjum, ZamKor, Kraków 2001.
- 11) Hewitt P., Fizyka wokół nas, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010.
- 12) Wielka Księga Eksperymentów, wyd. Elżbieta Jarmołkiewicz, Zielona Góra 2008.

8. KONKURS CHEMICZNY

8.1. Cele edukacyjne

- rozbudzanie zainteresowań uczniów przedmiotem chemia i wzmacnianie ciekawości poznawczej uczniów;
- pogłębianie wiedzy chemicznej, a w szczególności doskonalenie umiejętności obserwacji i wyjaśniania przebiegu zjawisk i procesów chemicznych, dostrzeganie czynników wpływających na przebieg reakcji chemicznych;
- kształcenie umiejętności samodzielnego zdobywania, pogłębiania i weryfikowania wiedzy z chemii i nauk pokrewnych, w których występują procesy chemiczne; · wdrażanie uczniów do biegłego posługiwania się wiedzą chemiczną oraz wiedzą z innych przedmiotów matematyczno-przyrodniczych w rozwiązywaniu zadań problemowych o charakterze naukowym;
- kształtowanie umiejętności praktycznego rozwiązywania problemów chemicznych i wnioskowania przez projektowania oraz bezpieczne wykonywanie doświadczeń chemicznych zgodnie z metodologią naukową;
- kształtowanie umiejętności logicznego i krytycznego myślenia, selekcjonowania, syntezy i analizy treści nauczania/ informacji w zakresie nauk przyrodniczych, w tym z chemii.

8.2. Zakres wymaganej wiedzy i umiejętności uczniów

Obowiązuje *Podstawa programowa przedmiotu chemia dla II etapu edukacyjnego: klasy IV-VIII* – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 356 z późn. zm.).

Na wszystkich etapach konkursu uczeń winien wykazać się umiejętnościami w zakresie zgodnym z podanymi wytycznymi:

- analitycznego i twórczego myślenia;
- właściwego posługiwania się słownictwem, symboliką, pojęciami i prawami chemicznymi;
- zapisywania cząsteczkowych i jonowych równań reakcji;
- planowania i analizowania cykli przemian związków chemicznych (np. metal → tlenek metalu → wodorotlenek → sól);
- planowania doświadczeń chemicznych i analizowania podanych opisów doświadczeń; odróżniania obserwacji od wniosków;
- rozwiązywania zadań obliczeniowych i przejrzystego zapisu tych rozwiązań; korzystania z tablic chemicznych, wykresów, schematów;
- konstruowania schematów, tabel, wykresów;
- rozwiązywania problemów w oparciu o posiadaną wiedzę chemiczną w sytuacjach nietypowych i nowych dla ucznia.

Etap I (czas pracy 60 minut, liczba punktów 40)

1. Treści nauczania zawarte w punktach I-V w podstawie programowej przedmiotu chemia na II etapie edukacyjnym, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji z 28 czerwca 2024 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu

umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. z 2024 r. poz.996).

2. Treści nauczania rozszerzające wymagania podane w podstawie programowej:
 1. konfiguracje elektronowe atomów pierwiastków grupy 1, 2 oraz 13-18 do $Z=36$ i ich jonów o podanym ładunku, uwzględniające przynależność elektronów do powłok elektronowych;
 2. typy reakcji chemicznych, substraty i produkty reakcji
 3. ustalanie, na podstawie obliczeń i wartościowości pierwiastków, wzorów związków chemicznych lub cząsteczek pierwiastków.

Etap II (czas pracy 90 minut, liczba punktów 40)

1. Treści nauczania zawarte w punktach I-VIII w podstawie programowej przedmiotu chemia na II etapie edukacyjnym, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji z 28 czerwca 2024 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. z 2024 r. poz.996).
2. Treści nauczania rozszerzające wymagania podane w podstawie programowej:
 1. otrzymywanie i właściwości chemiczne wybranych wodorów niemetalu (amoniaku, chlorowodoru, siarkowodoru);
 2. metody otrzymywania soli, w których jednym z substratów jest inna sól;
 3. jonowe równania reakcji otrzymywania kwasów, wodorotlenków, soli;
 4. szereg aktywności metali, reakcje metali z wodą, kwasami i w roztworach soli;
 5. otrzymywanie kwasów z ich soli;
 6. masy cząsteczkowe pierwiastków występujących w formie cząsteczek i związków chemicznych;
 7. obliczenia związane ze stechiometrią wzoru chemicznego i równania reakcji chemicznej (substraty zmieszane w stosunku stechiometrycznym i niestechiometrycznym).

Etap III (czas pracy 90 minut, liczba punktów 40)

1. Treści nauczania i wymagania obowiązujące na etapie drugim oraz opisane w punkcie VII, IX i X ww. podstawy programowej.
2. Treści nauczania rozszerzające wymagania podane w podstawie programowej:
 1. nazwy systematyczne alkanów o łańcuchach prostych zawierających 5 atomów węgla w cząsteczce;
 2. reakcje alkanów z fluorowcami, nazwy fluorowcopochodnych alkanów;
 3. addycja wodoru, wody, chloru, bromu, chlorowodoru do alkenów, reguła Markownikowa.
 4. właściwości chemiczne alkoholi jednowodorotlenowych (odczyn roztworu, reakcja z Na, spalanie)
 5. doświadczalne odróżnianie alkoholi jednowodorotlenowych od glicerolu;
 6. otrzymywanie kwasu octowego;
 7. właściwości fizyczne i chemiczne kwasu metanowego, etanowego i propanowego – reakcje z wodorotlenkami, tlenkami metali, metalami, odczyn wodnego roztworu, dysocjacja jonowa;

8. estry alkoholi i kwasów karboksylowych o dowolnej liczbie atomów węgla w cząsteczce;
9. wzory sumaryczne glukozy, fruktozy, sacharozy, skrobi, celulozy;
10. fermentacja alkoholowa glukozy;
11. hydroliza estrów i węglowodanów;
12. ustalanie wzorów elementarnych i rzeczywistych związków organicznych na podstawie podanych informacji dotyczących składu związku i reakcji, którym ulegają (zadania obliczeniowe);
13. obliczenia związane z wykorzystaniem liczby Avogadra, mola, masy molowej substancji, objętości molowej gazów w warunkach normalnych.

8.3. Forma zadań

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną prawidłową odpowiedzią, zadania typu prawda – fałsz, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania otwarte krótkiej odpowiedzi, zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi. Na poszczególnych etapach wymagana będzie także umiejętność opisu przebiegu doświadczeń, warunków prowadzenia reakcji, podania przewidywanych obserwacji i formułowania wniosków. Zadania w każdym etapie będą zawierały zarówno zadania obliczeniowe, jak i problemowe, przeznaczone dla uczniów zainteresowanych chemią.

Uwaga!

Na każdym etapie uczniowie mogą korzystać z przyniesionego przez siebie kalkulatora prostego (dodawanie, odejmowanie, mnożenie, dzielenie).

Literatura dla nauczycieli i uczniów

Podręczniki do nauczania chemii w szkole podstawowej, zatwierdzone przez MEN do użytku szkolnego, zbiory zadań do chemii uwzględniające podstawę programową.

Anna Rygielska: „Zadania dla uczestników konkursów chemicznych”, Oficyna Edukacyjna Krzysztof Pazdro

9. KONKURS BIOLOGICZNY

9.1. Cele edukacyjne

- Rozwijanie zainteresowań i dociekliwości poznawczej uczniów w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych.
- Kształtowanie twórczego myślenia prowadzącego do świadomego posługiwania się wiedzą biologiczną, również w praktycznych działaniach.
- Wdrażanie uczniów do posługiwania się wiedzą biologiczną w rozwiązywaniu zadań problemowych.
- Wdrażanie uczniów do samokształcenia z wykorzystaniem ogólnodostępnej literatury.
- Wspieranie oraz promowanie uczniów zdolnych, ambitnych, wykazujących wyjątkowe zainteresowanie naukami biologicznymi.
- Rozwijanie umiejętności analizowania, interpretowania i przetwarzania informacji tekstowych, graficznych i liczbowych przedstawionych w postaci wykresów, schematów, diagramów.
- Doskonalenie umiejętności planowania doświadczeń biologicznych (uczeń określa warunki doświadczenia, rozróżnia próbę kontrolną i próbę badawczą, dokumentuje i analizuje wyniki, formułuje problemy badawcze, hipotezy, wnioski).
- Rozwijanie umiejętności formułowania związków przyczynowo-skutkowych między budową i funkcją na różnych poziomach organizacji organizmów.

9.2. Zakres wymaganej wiedzy i umiejętności uczniów

Na wszystkich trzech etapach konkursu obowiązuje Podstawa programowa przedmiotu biologia dla II etapu edukacyjnego: klasy IV – VIII - rozporządzenie MEN z 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2017, poz. 356 z późn. zm.) ze zmianami z 2024 roku we wskazanych w niej zakresach treści nauczania (wymagania szczegółowe),

Etap I (czas pracy: 60 minut, liczba punktów: 40)

Na etapie szkolnym obowiązują zawarte w podstawie programowej: wymagania ogólne oraz wymagania szczegółowe (treści nauczania) zawarte w punktach:

I. Organizacja i chemizm życia.

II. Różnorodność życia.

1. Klasyfikacja organizmów.
2. Wirusy – bezkomórkowe formy materii.
3. Bakterie – organizmy jednokomórkowe.
4. Różnorodność i jedność roślin:

- a) tkanki roślinne;
 - b) mchy;
 - c) paprociowe;
 - d) rośliny nagonasienne;
 - e) rośliny okrytonasienne.
5. Grzyby - organizmy cudzożywne.
6. Różnorodność i jedność świata zwierząt:
- a) tkanki zwierzęce na przykładzie organizmu człowieka;
 - b) różnorodność zwierząt bezkręgowych - płazińce, nicienie, pierścienice, stawonogi, mięczaki;
 - c) różnorodność zwierząt kręgowych - ryby, płazy, gady, ptaki,

ssaki. oraz umiejętności:

- 1) odczytywania, analizowania, interpretowania i przetwarzania informacji tekstowych, graficznych i liczbowych przedstawionych na wykresach, schematach, diagramach;
- 2) planowania doświadczeń biologicznych, określania warunków doświadczenia, (próba kontrolna i próba badawcza), dokumentowania i analizowania wyników, formułowania problemów badawczych, hipotez i wniosków;
- 3) interpretowania informacji i wyjaśniania związków przyczynowo-skutkowych między budową struktur a procesami w nich zachodzącymi.

Etap II (czas pracy: 90 minut, liczba punktów: 40)

Na etapie drugim konkursu biologicznego obowiązują umiejętności i treści wymagane na etapie pierwszym oraz zagadnienia z zakresu podstawy programowej obejmujące następujące punkty:

III. Organizm człowieka.

- 1. Skóra.
- 2. Układ ruchu.
- 3. Układ pokarmowy i odżywianie się.
- 4. Układ krążenia.
- 5. Układ odpornościowy.
- 6. Układ oddechowy.
- 7. Układ moczowy i wydalanie.
- 8. Układ nerwowy.
- 9. Narządy zmysłów.
- 10. Układ dokrewny.
- 11. Rozmnażanie i rozwój.

IV. Homeostaza.

Etap III (czas pracy: 90 minut, liczba punktów: 40)

Na etapie wojewódzkim konkursu obowiązują umiejętności i treści wymagane na etapie pierwszym i drugim oraz zagadnienia z zakresu podstawy programowej obejmujące następujące punkty:

V. Genetyka.

1. Struktura i rola DNA.
2. Znaczenie struktury podwójnej helisy w procesie replikacji, znaczenie procesu replikacji.
3. Budowa chromosomu, autosomy i heterosomy.
4. Znaczenie mitozy i mejozy, komórki haploidalne i diploidalne.
5. Nowotwory - czynniki mutagenne, mechanizm powstawania.
6. Dziedziczenie jednogenowe.
7. Genotyp, fenotyp, gen, allel, homozygota, heterozygota, dominacja, recesywność.
8. Dziedziczenie płci u człowieka, dziedziczenie chorób sprzężonych z płcią (hemofilia, daltonizm).
9. Dziedziczenie grup krwi człowieka (układ AB0, czynnik Rh).
10. Mutacje: przyczyny (czynniki mutagenne), mechanizm powstawania.
11. Choroby genetyczne - mukowiscydoza, zespół Downa.

VI. Ewolucja życia.

1. Istota procesu ewolucji organizmów i źródła wiedzy o jej przebiegu.
2. Dobór naturalny i sztuczny.
3. Podobieństwa i różnice między człowiekiem, a małpami człekokształtnymi.

VII. Ekologia i ochrona środowiska.

1. Żywe i nieożywione elementy ekosystemu.
2. Cechy populacji: liczebność, zagęszczenie, rozrodczość, śmiertelność, struktura przestrzenna, wiekowa i płciowa.
3. Oddziaływania antagonistyczne i nieantagonistyczne.
4. Struktura troficzna ekosystemu.
5. Łańcuchy pokarmowe i sieci troficzne.
6. Zakres tolerancji organizmu.
7. Odnawialne i nieodnawialne zasoby przyrody.
8. Zasady zrównoważonego rozwoju.
9. Zagrożenia dla środowiska przyrodniczego wynikające z działań człowieka, w tym antropologicznej zmiany klimatu, a także sposoby zwalczania tych zagrożeń.

VIII. Zagrożenia różnorodności biologicznej.

1. Istota różnorodności biologicznej.
2. Wpływ człowieka na różnorodność biologiczną.
3. Sposoby ochrony różnorodności biologicznej.
4. Formy ochrony przyrody w Polsce i ich znaczenie dla zachowania gatunków i ekosystemów.

Poszerzenie treści podstawy programowej na etapie wojewódzkim obejmuje następujące wiadomości:

- 1) budowa aminokwasów, wiązania peptydowe, białka proste i złożone; biologiczne znaczenie białek (albuminy, globuliny, histony, kolagen, keratyna, fibrynogen, hemoglobina, mioglobina), struktura 1-, 2-, 3-, 4-rzędowa białek;
- 2) rodzaje transportu substancji do i z komórki (dyfuzja prosta i wspomagana, transport aktywny, endocytoza i egzocytoza);
- 3) budowa i funkcje ATP;
- 4) związek budowy mitochondrium z przebiegiem procesu oddychania komórkowego,

- etapy oddychania komórkowego;
- 5) przebieg i znaczenie procesu transkrypcji i translacji;
 - 6) współpraca chloroplastów i mitochondriów w procesie przetwarzania energii w komórce, dowody na półautonomiczność tych struktur;
 - 7) azotowe produkty przemiany materii u zwierząt, sposoby usuwania ich z organizmu.
 - 8) hierarchiczna budowa organizmu człowieka.
 - 9) protisty - organizmy o różnorodnej budowie komórkowej.
 - 10) porosty, jako organizmy wskaźnikowe.
 - 11) budowa i charakterystyka widłakowych i skrzypowych.

9.3. Forma zadań

Zadania w arkuszu będą miały formę zamkniętą lub otwartą. W zadaniach zamkniętych, np. wielokrotnego wyboru, prawda/fałsz, na dobieranie - uczeń wybiera jedną lub więcej z podanych opcji odpowiedzi, natomiast w zadaniach otwartych – uczeń tworzy samodzielnie odpowiedź adekwatną do użytych w poleceniu czasowników operacyjnych. Poszczególne zadania mogą składać się z kilku podpunktów/poleceń, do rozwiązania których niezbędna będzie umiejętność integrowania i wykorzystania wiedzy z różnych dziedzin biologii.

9.4. Literatura dla nauczycieli i uczniów

- 1) Podręczniki do biologii dopuszczone przez MEN do użytku szkolnego, uwzględniające podstawę programową kształcenia ogólnego w szkole podstawowej.
- 2) Atlas „BIOLOGIA, klasy 5 - 6 szkoła podstawowa”, wydawnictwo WSiP, Warszawa 2018.
- 3) Praca zbiorowa, Atlas anatomiczny. Tajemnice ciała, Nowa Era, 2008.
- 5) Praca zbiorowa, BIOLOGIA CAMPBELLA, Wydawnictwo Rebis, Poznań 2018 r. (w zakresie poszerzonych treści objętych konkursem).

10. KONKURS GEOGRAFICZNY

10.1. Cele edukacyjne

- Rozwijanie uzdolnień i zainteresowań uczniów geografią.
- Kształtowanie umiejętności krytycznego myślenia i umiejętności formułowania oceny oraz praktycznego rozwiązywania problemów.
- Doskonalenie umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji geograficznych.
- Doskonalenie umiejętności wykonywania obliczeń w zadaniach.
- Poszerzanie wiedzy o państwach świata, własnym kraju i regionie geograficznym.
- Kształtowanie umiejętności wykorzystania wiedzy i umiejętności geograficznych w życiu codziennym.
- Kształtowanie właściwych postaw ekologicznych, społecznych i kulturowych.

10.2. Zakres wymaganej wiedzy i umiejętności uczniów

Obowiązuje *Podstawa programowa przedmiotu geografia dla II etapu edukacyjnego: klasy V – VIII* – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 356 z późn. zm.).

Na każdym etapie konkursu uczestnik powinien wykazać się wiedzą i umiejętnościami z zakresu:

- posługiwania się różnymi źródłami informacji (map, planów, fotografii, rysunków, wykresów, danych statystycznych, tekstów źródłowych) w celu przetwarzania i prezentowania informacji geograficznej;
- posługiwania się słownictwem geograficznym w celu opisywania oraz wyjaśniania zjawisk i procesów zachodzących w środowisku geograficznym;
- wykonywania obliczeń z zakresu astronomicznych podstaw geografii, geografii fizycznej i społeczno-ekonomicznej;
- lokalizowania na mapach konturowych obiektów geograficznych (w tym państw), zjawisk i procesów przyrodniczych, społeczno-gospodarczych;
- czytania i interpretacji map o różnej treści i w różnych skalach;
- określania związków i zależności przyczynowo-skutkowych w środowisku przyrodniczym, gospodarce i życiu społecznym z uwzględnieniem skal przestrzennych (od lokalnej do globalnej), formułowania uogólnień
- porównywania cech przyrodniczych i społeczno-gospodarczych wybranych regionów i państw na podstawie map i danych statystycznych;
- ocenianie zjawisk i procesów społeczno-kulturowych oraz gospodarczych zachodzących w Polsce i różnych regionach świata;
- wyjaśnianie wpływu zmian klimatu, w tym zmiany zlodzenia na środowisko geograficzne;
- uzasadniania konieczności racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego (konceptcja zrównoważonego rozwoju, Cele Zrównoważonego Rozwoju).

Etap I (czas pracy: 60 minut, liczba punktów: 40)

Treści nauczania zawarte w punktach **I – VI** w podstawie programowej przedmiotu geografia na II etapie edukacyjnym, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 356 z późn. zm.).

Etap II (czas pracy: 90 minut, liczba punktów: 40)

Na II etapie konkursu obowiązuje zakres wiedzy i umiejętności z I etapu konkursu oraz:

1) Treści nauczania zawarte w punktach **VII – XIII** w podstawie programowej przedmiotu geografia na II etapie edukacyjnym, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 356 z późn. zm.).

2) Spoza podstawy programowej:

- obliczanie rozciągłości południkowej i równoleżnikowej,
- obliczanie czasu słonecznego, strefowego i urzędowego.

Etap III (czas pracy: 90 minut, liczba punktów: 40)

Na III etapie konkursu obowiązuje zakres wiedzy i umiejętności z I i II etapu konkursu oraz:

1) Treści nauczania zawarte w punktach **XIV – XVIII** w podstawie programowej przedmiotu geografia na II etapie edukacyjnym, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 356 z późn. zm.).

2) Spoza podstawy programowej:

- obliczanie wysokości górowania Słońca w różnych szerokościach geograficznych w pierwszych dniach astronomicznych pór roku,
- obliczanie szerokości geograficznej na podstawie znanej wysokości górowania Słońca,
- międzynarodowa linia zmiany daty,
- znajomość celów zrównoważonego rozwoju (Agenda 2030 – nazwy celów, fakty i zadania - przykłady),
- znajomość mapy politycznej świata.

10.3. Forma zadań

W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną prawidłową odpowiedzią, zadania typu prawda – fałsz, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania otwarte krótkiej odpowiedzi, zadania otwarte rozszerzonej odpowiedzi.

Uwaga: Zadania zawierające polecenie (czasownik operacyjny) „oblicz” będą oceniane, jeśli zawierają obliczenia lub rysunek wskazujący na rozwiązanie i poprawną odpowiedź. Sama odpowiedź nie podlega ocenie.

10.4. Literatura dla nauczycieli i uczniów

- 1) Podręczniki do geografii dopuszczone przez MEN do użytku szkolnego, uwzględniające podstawę programową kształcenia ogólnego w szkole podstawowej.
- 2) Szkolne atlasy geograficzne – zgodne z aktualną podstawą programową kształcenia ogólnego w szkole podstawowej.
- 3) J. Flis – „Słownik szkolny – terminy geograficzne”, Warszawa WSiP (wydanie dowolne).
- 4) „Agenda 2030” – Cele Zrównoważonego Rozwoju, ONZ - <https://www.un.org.pl/>.
- 5) Do ćwiczeń proponowany portal Seterra: <https://online.seterra.com/pl>.

11. KONKURS INFORMATYCZNY

11.1. Cele edukacyjne

- Rozwijanie zainteresowań informatycznych uczniów oraz zachęcanie ich do poszerzania wiedzy wykraczającej poza podstawę programową.
- Kształtowanie kreatywnego i logicznego myślenia.
- Promowanie uczniów uzdolnionych w dziedzinie informatyki i motywowanie ich do dalszego rozwoju.
- Kształtowanie umiejętności logicznego myślenia i rozwiązywania problemów poprzez zadania z algorytmiki i programowania.

11.2. Zakres wymaganej wiedzy i umiejętności uczniów

Obowiązuje Podstawa programowa przedmiotu informatyka - Rozporządzenie MEN z 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 2024 r. poz. 996). Konkurs obejmuje i poszerza treści podstawy programowej z przedmiotu objętego ramowym planem nauczania szkoły podstawowej.

Wymagania ogólne na wszystkich etapach konkursu

Zadania konkursowe zostaną przygotowane zgodnie z podstawą programową przedmiotu informatyka i będą obejmować następujące obszary tematyczne:

- 1. Podstawowe wiadomości z zakresu budowy i działania urządzeń komputerowych, systemów oraz ogólnych zagadnień informatycznych.**
- 2. Cyberbezpieczeństwo i odpowiedzialne korzystanie z technologii**
- 3. Podstawy programowania oraz algorytmiki**
- 4. Internet, sieci i komunikacja cyfrowa**
- 5. Tworzenie i edycja multimediów oraz grafiki komputerowej**
- 6. Analiza i przetwarzanie danych - arkusz kalkulacyjny**
- 7. Sztuczna inteligencja i nowe technologie**

Etap I (czas pracy: 60 minut, liczba punktów: 40)

Uczniowie biorący udział w etapie szkolnym powinni posiadać wiedzę i umiejętności z zakresu informatyki zgodne z obowiązującą podstawą programową szkoły podstawowej.

Szczegółowy zakres wymaganej wiedzy i umiejętności obejmuje:

- 1. Podstawowe wiadomości z zakresu budowy i działania urządzeń komputerowych, systemów oraz ogólnych zagadnień informatycznych:**
 - znajomość budowy komputera oraz podstawowych parametrów jego podzespołów,
 - rodzaje pamięci masowej i ich zastosowanie,
 - urządzenia wejścia i wyjścia,

- podstawowe systemy liczbowe (dziesiętny i binarny),
- bezpieczeństwo sprzętowe,
- systemy operacyjne,
- pliki i foldery, formaty plików,
- oprogramowanie, urządzenia mobilne, urządzenia cyfrowe
- zarządzanie użytkownikami: tworzenie i edytowanie kont lokalnych, nadawanie uprawnień, ustawianie haseł,

2. Cyberbezpieczeństwo i odpowiedzialne korzystanie z technologii:

- cyberzagrożenia, (phishing, malware, i inne)
- hasła, prywatność,
- cyberprzemoc i ochrona przed zagrożeniami (wirusy, skutki ataków, sposoby zabezpieczania urządzeń i danych),
- ochrony tożsamości cyfrowej oraz bezpiecznego korzystania z usług online
- prawa autorskie, piractwo komputerowe, zagrożenia treściami niepożądanymi i oszustwami
- Creative Commons, domena publiczna, licencje, plagiat,
- sztuczna inteligencja, generatywna AI, deepfake,
- etyczne wykorzystanie technologii

3. Programowanie i algorytmy:

- logiczne myślenie,
- algorytmy i sposoby ich przedstawiania,
- schematy blokowe,
- instrukcje warunkowe i iteracyjne
- algorytmy sterowania, roboty edukacyjne, czujniki, programowanie obiektów
- Scratch,
- programowanie tekstowe,
- podstawy Pythona,
- zmienne i typy danych
- warunki, pętle, funkcje,

4. Internet, sieci i komunikacja cyfrowa:

- podstawy sieci komputerowych
- Internet, WWW, wyszukiwarki, poczta elektroniczna, usługi internetowe, komunikacja i współpraca online,
- HTML, podstawy CSS, struktura strony, hiperłącza, grafika na stronie,
- bezpieczeństwo publikowania
- cyfrowy ślad, chmura i współpraca cyfrowa

5. Multimedia i grafika:

- rodzaje grafiki komputerowej: rastrowa i wektorowa, popularne formaty plików, kompresja stratna i bezstratna,
- grafika, prezentacje, dźwięk, film, animacja
- formaty plików, podstawy edycji zdjęć, dźwięk, film, animacja.

6. Analiza danych:

- podstawowe pojęcia dotyczące danych i zbiorów danych,
- wykorzystanie podstawowych formuł matematycznych i statystycznych w arkuszu kalkulacyjnym,
- wyszukiwanie i porównywanie danych, analiza danych
- tabele, formuły, funkcje, sortowanie, filtrowanie, wykresy.

Etap II (czas pracy: 90 minut, liczba punktów: 40)

Etap ten obejmuje treści rozszerzające podstawę programową przedmiotu informatyka w szkole podstawowej, poszerzające zagadnienia poruszane w poprzednim etapie.

Uczniowie startujący w tym etapie powinni wykazać się:

- sprawnym posługiwaniem się arkuszem kalkulacyjnym,
- bardzo dobrą znajomością algorytmiki,
- umiejętnością analizy kodów i fragmentów programów napisanych w językach Scratch, Python,
- znajomością grafiki i multimediów (sprzętu, oprogramowania, drukowania 3D itp.)
- znajomością tworzenia stron internetowych (HTML, CSS)

Szczegółowy zakres wymaganej wiedzy i umiejętności:

1. Arkusz kalkulacyjny:

- funkcje wyszukiwania i porównywania danych,
- analiza warunków logicznych.

2. Algorytmika:

- algorytmy na liczbach: sprawdzanie pierwszości liczby, zamiana reprezentacji liczb między systemami liczbowymi, działania na ułamkach z wykorzystaniem NWD i NWW,
- porządkowanie ciągów liczb: sortowanie przez wstawianie i metodą bąbelkową,
- wydawanie reszty najmniejszą liczbą nominałów,
- obliczanie wartości elementów ciągu metodą iteracyjną i rekurencyjną, w tym elementów ciągu Fibonacciego,
- stosowanie podejścia zachłannego i rekurencji,

3. Programowanie w języku Python:

- projektowanie i programowanie rozwiązań problemów z różnych dziedzin,
- wykorzystanie instrukcji wejścia/wyjścia, wyrażeń arytmetycznych i logicznych, instrukcji warunkowych i iteracyjnych,

4. Multimedia i grafika:

- modelowanie i drukowanie 3D: budowa i zasada działania drukarek 3D, rodzaje materiałów stosowanych w druku 3D, metody i rodzaje druku,

5. Tworzenie stron internetowych:

- tworzenie stron w HTML: kolory, nagłówki, tło, formatowanie tekstu, tabele i listy,
- wykorzystanie arkuszy stylów CSS (formatowanie i układ elementów strony).

Etap III (czas pracy: 90 minut, liczba punktów: 40)

Etap ten obejmuje treści zaawansowane, poszerzające zagadnienia poruszane na poprzednich etapach.

Uczniowie startujący w tym etapie powinni wykazać się:

- wysokim poziomem umiejętności programistycznych, w tym znajomością języka Python,
- zaawansowaną algorytmiką i zdolnością analizy złożonych problemów,
- biegłością w pracy z arkuszem kalkulacyjnym,
- wiedzą i praktycznymi umiejętnościami w zakresie multimediiów, grafiki oraz tworzenia stron internetowych,
- znajomością bezpieczeństwa cyfrowego i analizy danych.
- Posiadaniem informacji o sztucznej inteligencji i nowych technologiach

Szczegółowy zakres wymaganej wiedzy i umiejętności:

Zakres wymagań obejmuje wszystkie umiejętności etapu rejonowego i treści rozszerzone:

1. Arkusz kalkulacyjny:

- zaawansowane funkcje i formuły (funkcje logiczne, statystyczne, wyszukiwanie i porównywanie danych),
- analiza i wizualizacja danych, tworzenie zestawień i raportów.

2. Algorytmika i programowanie w Pythonie:

- projektowanie złożonych algorytmów i programów rozwiązujących problemy praktyczne,
- stosowanie podejścia rekurencyjnego i zachłannego,
- obsługa różnych typów danych i struktur (listy, ciągi znaków, słowniki),

- analiza i optymalizacja istniejących algorytmów, sprawdzanie ich poprawności dla przykładowych danych.

3. Tworzenie multimediów i grafiki:

- modelowanie 3D i druk 3D (rozszerzona wiedza o materiałach, metodach druku i oprogramowaniu wspomagającym projektowanie),
- projektowanie i tworzenie stron WWW: HTML, CSS, podstawy JavaScript, formatowanie, układ strony, tabele, listy, multimedia.

4. Bezpieczeństwo cyfrowe:

- zaawansowane zasady ochrony danych osobowych i prywatności,
- zagrożenia w sieci i sposoby ich przeciwdziałania
- szyfrowanie danych, uwierzytelnianie dwuskładnikowe, VPN.

5. Analiza danych:

- przetwarzanie, sortowanie i filtrowanie dużych zbiorów danych,
- wykorzystanie funkcji logicznych i statystycznych do interpretacji danych,
- praktyczne zastosowania analiz danych w problemach realnych.

6. Sztuczna inteligencja i nowe technologie

- czym jest AI, generatywna AI, zastosowania AI, ograniczenia i błędy AI,
- deepfake, bezpieczne i odpowiedzialne korzystanie

11.3. Forma zadań

Zadania na poszczególnych etapach konkursu zostaną dostosowane do zróżnicowanego poziomu trudności. Część zadań programistycznych będzie wymagała od uczestników umiejętności posługiwania się językami Scratch, Python a także html, css, javascript. W arkuszach konkursowych wystąpią zadania zamknięte z jedną poprawną odpowiedzią, zadania typu prawda – fałsz, zadania z luką, zadania na dobieranie, zadania otwarte krótkiej odpowiedzi.

11.4. Literatura dla nauczycieli i uczniów

- Podręczniki do nauki informatyki dla uczniów szkoły podstawowej, zatwierdzone przez MEN do użytku szkolnego.
- Zintegrowana platforma edukacyjna - <https://zpe.gov.pl/>
- <https://it-szkola.edu.pl/>
- <https://www.algorytm.edu.pl/>
- <https://www.gov.pl/web/koduj/learnpythonorg>
- <https://scratch.mit.edu/>
- <https://www.gov.pl/web/koduj/scratch>
- https://www.gov.pl/web/baza-wiedzy/materialy-do-cyberlekcji?utm_source=chatgpt.com
- https://www.gov.pl/web/baza-wiedzy/zagr-techniczne?utm_source=chatgpt.com